

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

ULOSOTTOLAITOKSEN RAKENNEUUDISTUKSEN VAIKUTUKSET PIRKANMAAN ULOSOTTOVIRASTON TOIMINTAAN

Henna Peltola

Opinnäytetyö
Marraskuu 2018
Liiketalous
Oikeudellinen asiantuntijuus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalous
Oikeudellinen asiantuntijuus

HENNA PELTOLA

Ulosottolaitoksen rakenneuudistuksen vaikutukset Pirkanmaan ulosottoviraston toimintaan

Opinnäytetyö 48 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Marraskuu 2018

Ulosottolaitokselle on tulossa ulosottolaitoksen rakenneuudistus (URA-hanke), joka on kokonaisvaltainen muutos organisaation rakenteisiin. Rakenneuudistuksesta on annettu hallituksen esitys ja se on edennyt valiokuntakäsittelyyn. Ulosottoaarta muutetaan merkittävien osin. Opinnäytetyössä tuotiin lakiuudistusten vaikutuksia esiin. Opinnäytetyön tavoitteena oli perehtyä rakenneuudistuksen myötä tuleviin ulosottoaaren muutoksiin sekä tarkastella URA-hankkeen vaikutuksia Pirkanmaan ulosottoviraston toimintoihin ja työympäristöihin. Muutoksia tulisi muun muassa virkoihin, toimitiloihin ja velalliskontaktien hoitamiseen. Opinnäytetyössä selvitettiin millä keinoin ulosottolaitos pyrkii vastaamaan hallituksen säästötavoitteisiin.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä oli lainopillinen menetelmä. Opinnäytetyön lähdetietoina olivat oikeuskirjallisuus, viranomaislähteiden julkaisut sekä asiantuntijahaastattelut. Viranomaislähteiden julkaisuja olivat muun muassa Valtakunnanvoudinviraston (VVV) julkaisut ja hallituksen esitys. Lisäksi asiantuntijahaastattelulla selvitettiin URA-hankkeen vaikutuksia Pirkanmaalla. Asiantuntijahaastateltavina olivat kaksi Valtakunnanvoudinviraston kehityspäällikköä.

Rakenneuudistuksen pääasiallinen tavoite on vastaaminen säästötavoitteisiin. Tämä näkyy toimitilakesittämisenä, uusien virkarakenteiden muodostamisena, työmenetelmien sähköistämisenä sekä tehostamisena. Yhteiskunnan tapa käyttää sähköisiä etäviestimismenetelmiä enenevässä määrin mahdollistaa ulosoton työmenetelmien sähköistämisen ja tehostamisen. Virkamiesten toimenkuvia muutetaan, minkä myötä syntyy uusia virkanimikkeitä kuten ulosoton ylitarkastaja ja ulosottotarkastaja. Ulosottoasioiden täytäntöönpanomenetelmiä muutetaan, minkä myötä tulee uusia perintämuotoja, kuten perustäytäntöönpano ja laajatäytäntöönpano. Laajaan ja perustäytäntöönpanoon velalliset tullaan jakamaan uusien kriteerien mukaisesti. Rakenneuudistuksella pyritään myös työmenetelmien yhdenmukaistamiseen ja yhtenäistämiseen, mikä mahdollisesti tehostaa asiakkaan oikeusturvaa sekä selkeyttää virkamiesten työskentelytapoja.

Pirkanmaan ulosottoviraston toimintaan tulevat muutokset näkyvät sivutoimipaikkojen virkamiesten arjessa pitenevinä työmatkoina. Sivutoimipaikat tullaan sulauttamaan Tampereen päätoimipaikkaan. Perustäytäntöönpanoyksikön sijoittaminen Tampereelle nostaa hieman Pirkanmaan ulosottoviraston henkilöstömäärää.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
Option of Legal Expertise

HENNA PELTOLA

The Effects of the Structural Reform of the Enforcement Institution in the Enforcement Office of Pirkanmaa

Bachelor's thesis 48 pages, appendices 2 pages
November 2018

The Enforcement Institution is now in the process of structural reform (URA project), which is a comprehensive change in the organization's structures. The government has submitted a restructuring proposal and it has been forwarded to the debate in committee. The Enforcement Code will be amended to a significant extent.

This thesis highlights the effects of the legislative reforms. The aim of the thesis was to be acquainted with the future changes in the Enforcement Code, and to look at the effects of the URA project on the operations and working environment of the Pirkanmaa enforcement office. There will be changes for example in posts, office premises and the manners of handling debtor contacts. The purpose of the thesis was to find out how the Enforcement Institution aims to meet the government's saving objectives.

The thesis exploited a juridical method. The sources of the thesis were legal literature, the publications by the authorities and expert interviews. The publications by the authorities included the National Administrative Office for Enforcement (VVV) publications and the government's proposal. In addition, the expert interviews were used to examine the effects of the URA project on Pirkanmaa. The expert interviewees were two development managers of National Administrative Office for Enforcement.

The main objective of the restructuring is to meet the saving targets. This will result in centralization of work, formation of new service structures, digitalization of working methods, and improving the efficiency. The use of electronic communication methods to a growing extent enables to digitalize and streamline the working methods. The job descriptions of the civil servants will be changed, resulting in new posts, such as the senior inspector and inspector. The modes of the implementation of the enforcement issues have changed, leading to new forms of recovery, such as basic enforcement and extensive enforcement. The debtors will be divided into these two new enforcement categories by the new criteria. Restructuring also aims to harmonize working methods, which may increase the customer's legal protection and clarify the working methods of the civil servants.

The changes in the operations of the Enforcement Institution of Pirkanmaa appear in the day-to-day work of the civil servants in branch offices. The branch offices will be merged with the Tampere head office. Placing the basic enforcement unit in the Tampere head office will slightly add to the number of personnel in the Enforcement Office of Pirkanmaa.

Key words: enforcement, enforcement office, structural reform

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
1.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet.....	6
1.2	Opinnäytetyössä käytetyt tutkimusmenetelmät ja opinnäytetyön rakenne	7
2	ULOSOTTOVIRASTO SUOMESSA	8
2.1	Ulosoton tarkoitus.....	8
2.2	Ulosottoerusteet	8
2.3	Ulosottoerinnän alkaminen	9
2.4	Hakemuksen hyväksymisen edellytykset	10
2.5	Ulosottoasian eteneminen	11
2.6	Perintätavat	12
2.7	Maksuhäiriömerkintä ja luottotietotoiminta	13
3	ULOSOTTO TILASTOJEN VALOSSA VUONNA 2017.....	15
4	ULOSOTTOLAITOKSEN RAKENNE	19
4.1	Ulosottolaitoksen nykyrakenne.....	19
4.2	Pirkanmaan ulosottovirasto.....	22
4.2.1	Pirkanmaan ulosottoviraston toimipaikkarakenne	22
4.2.2	Pirkanmaan ulosottoviraston toiminnot	23
5	ULOSOTTOVIRASTOJEN RAKENNEUUDISTUS - URA.....	25
5.1	Rakenneuudistuksen tavoitteet ja päämäärät	26
5.2	Määrärahojen kehitys.....	28
5.3	Hallituksen esitys HE 71/2018 vp	29
5.4	Esityksessä arvioidut edut ja haitat	29
5.5	Esitetyt lakiuudistukset	31
6	RAKENNEUUDISTUKSEN VAIKUTUKSET.....	34
6.1	URA:n vaikutukset ulosottolaitoksen toimipaikkarakenteeseen	34
6.2	Vaikutukset Pirkanmaan toimipaikkarakenteeseen	35
6.3	Vaikutukset ulosottoviraston toimintaan	36
6.4	Nykyisten virkamiesten sijoittuminen uusiin virkoihin.....	38
6.5	Muutokset velallisten kontaktoinnissa.....	39
7	POHDINTA.....	41
	LÄHTEET.....	45
	LIITTEET	47
	Liite 1. Haastattelukysymykset	47

1 JOHDANTO

Ulosottojärjestelmän merkitys Suomen yhteiskunnalle on merkittävä, koska sen kautta tilitetään vuosittain merkittävä määrä ulosmitattuja ja perittyjä varoja. Ulosotossa on ollut havaittavissa velallismäärien jatkuva kasvu sekä entistä nuorempien henkilöiden ajautuminen velkakierteeseen jo varhain. Osaltaan lisääntyneiden velallislukujen voidaan katsoa kasvaneen erinäisten rahoitusmahdollisuuksien sekä ihmisten kehittyneen elämäntavan myötä. Ulosotto on pakkoperintää, jolla pyritään saamaan velallinen täyttämään vaaditut ja perustellut suoritteet. Ulosotto on kuitenkin turva niin velkojalle kuin velalliselle. Ulosottotoiminta on itsenäistä lainkäyttöä ja lain tulkintaa. Se on eduskunnassa säädettyjen lakien toimeenpanemista ja näin ollen väylä oikeudenmukaiselle ja inhimilliselle perinnälle.

Ulosottolaitoksen rakenneuudistus eli URA-hanke on aloitettu jo vuonna 2014. Ulosottolaitoksen rakenneuudistuksella pyritään vastaamaan säästötavoitteisiin organisoimalla uudelleen ulosottolaitoksen toimintoja. URA-hankkeen myötä tehokkuus lisääntyy ja kustannukset suhteutetaan vaadittuihin rajauksiin. URA-hanke tuo nykyisellään olevien ulosottovirastojen ja niiden hallinnon toimintoihin muutoksia, joilla pyritään vastaamaan kehittyvän yhteiskunnan vaatimuksiin. URA-hanke muokkaa laaja-alaisesti koko ulosottotoimintaan ja koskettaa lähes jokaista osa-aluetta ulosoton toiminnoissa, järjestelmissä, työnkuvissa sekä saatavuudessa.

Toimitilakeskittäminen, uusien virkarakenteiden muodostaminen sekä työmenetelmien tehostaminen ja sähköistäminen ovat URA-hankkeen pääasiallisia uudistamistapoja. Rakenneuudistuksella pyritään myös työmenetelmien yhdenmukaistamiseen ja yhtenäistämiseen. Ulosottolaitoksen toimintoja ja resursseja yhdenmukaistetaan, yhdistetään sekä tehostetaan samaan aikaan, kun toiminnan tulee olla jatkuvaa ja tuottaa mahdollisimman perinpohjaista perintätulosta sekä torjua harmaata taloutta.

Opinnäytetyö on suuntaa antava, koska ulosoton rakenneuudistukseen liittyvä hallituksen esitys on vielä valiokuntakäsittelyssä. Perustuslakivaliokunta on antanut lausunnon 11.10.2018 lakivaliokunnalle, joka käsittelee asiaa oman aikataulunsa mukaisesti. Hallituksen esitys käsitellään kahteen kertaan: ensimmäisessä päätetään lakiehdotuksen sisällöstä ja toisessa vain lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Tavallisesti lain

hyväksymiseen riittää yksinkertainen enemmistö annetuista äänistä, minkä jälkeen, jos lakialoite hyväksytään, tullaan laatimaan laeista eduskunnan vastaus.

1.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoitus on kerätä tietoa tapahtuvasta ulosottolaitoksen rakenneuudistuksesta ja sen tuomista muutoksista organisaatiossa ja sen toiminnoissa. Opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa tapahtuvaa muutosta ja kerätä informatiivinen opinnäytetyö tulevista vaikutuksista. Opinnäytetyö on informatiivinen tuotos, joka palvelee uusia ulosottovirastoon tulevia työntekijöitä, jotka voivat perehtyä työn avulla ulosottolaitoksessa käynnissä olevaan muutokseen. Opinnäytetyö on tarkoitettu luettavaksi myös muille ajankohtaisesta aiheesta kiinnostuneille lukijoille. Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää myöhemmin tehtävissä tutkimuksissa ja opinnäytetöissä, joissa esimerkiksi arvioidaan muutosten vaikutuksia niiden toteuduttua.

Opinnäytetyöllä pyrittiin löytämään vastauksia siihen, mitä muutoksia tapahtuu Pirkanmaan ulosottovirastossa rakenneuudistuksen myötä. Opinnäytetyöllä pyrittiin vastaamaan myös siihen, mitä hyötyjä ja haasteita Pirkanmaan ulosottovirastossa syntyy rakenneuudistuksen myötä. Pirkanmaan ulosottovirastossa tapahtuvat muutokset rakenneuudistuksen myötä ovat valtaosin yhtäläisiä kaikilla paikkakunnilla. Toimipaikkaverkostoa keskitetään ja toimintoja uudelleenjärjestellään. Tämä vaikuttaa virkamiesten työnkuvaan, työmenetelmiin sekä luo uudenlaisia palkkausjärjestelmiä.

Opinnäytetyön empiriseen tutkimuskysymykseen ei pystytä vastaamaan kovin Pirkanmaata yksilöivästi. URA-hankkeen hyödyt tai siitä aiheutuvat haasteet ovat asiantuntija-haastatteluiden mukaan lähes samankaltaisia kaikissa ulosottopiireissä. Asiantuntijat viittaavat URA-hankkeen suunniteltuun yleisluontoiseen kokonaiskuvaan. Yleisluontoinen kokonaiskuva piirtyy lukijalle käsiteltäessä rakenneuudistusta yleisesti. Pohdinnassa olen tuonut omien havaintojeni ja ajatuksieni perustamana johtopäätöksiä edellä mainittuun tutkimuskysymykseen.

Opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Pirkanmaan ulosottoviraston kanssa ja opinnäytetyöllä tarkastellaan URA-hankkeen vaikutuksia Pirkanmaan ulosottovirastoon. Ohjaavana toimipaikkana on toiminut Valkeakosken toimipaikka. Olen ollut Pirkanmaan ulos-

ottovirastolla, Valkeakosken toimipaikassa työharjoittelussa keväällä 2018 kolmen kauden ajan, jolloin aloitin opinnäytetyön aiheen ideoinnin sekä tiedon keräämisen. Syksystä 2018 alkaen olen ollut ulosottovirastolla määräaikaisessa virassa, jonka aikana asiantuntijahaastattelut tehtiin.

Asiantuntijahaastattelut toteutettiin sähköpostihaastatteluna, jonka kysymykset ovat tämän työn liitteinä. Haastateltavina olivat URA-hanketoimiston kehityspäällikkö Jarmo Kivistö, joka on toiminut myös Pirkanmaan ulosottovirastossa johtavana kihlakunnanvoutina sekä kehityspäällikkö Mari Männistö, jolla on ulosoton hallintotehtävien kokemus lääninhallituksen sekä Valtakunnanvoudinviraston tehtävissä.

1.2 Opinnäytetyössä käytetyt tutkimusmenetelmät ja opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyöni on tutkimusmenetelmältään lainopillinen, missä lähteinä ovat oikeuskirjallisuus sekä oikeushallinnon ja -ministeriön tuottamat asiakirjat ja julkaisut. Näitä julkaisuja olivat muun muassa Valtakunnanvoudinviraston julkaisut ja hallituksen esitys. Sähköpostihaastatteluna toteutetulla asiantuntijahaastattelulla tutkittiin muun muassa, mitä hyötyjä ja haasteita muutoksen myötä tulee velallisten kanssa toimimisessa ja virkamiesten arjessa.

Opinnäytetyön alussa käsitellään ulosottotoimintaa yleisesti. Luvuissa kaksi, kolme ja neljä käsitellään ulosottolaitoksen ja Pirkanmaan ulosottoviraston toimintoja, rakennetta ja nykytilaa. Ensimmäisissä osuuksissa käsitellään myös ulosottolaitoksen tuloksellisuutta. Opinnäytetyön keskivaiheilla pureudutaan kokonaisvaltaiseen muutokseen, hallituksen esitykseen ja lakityöryhmän mietintöihin ja muihin virallisjulkaisuihin. Lopussa tuodaan esille jonkin verran näkemyksiä rakenneuudistuksen vaikutuksista Pirkanmaalla sekä yleisesti. Opinnäytetyössä on pyritty maltilliseen kantaaottavuuteen ja se on osa työn laatua, koska prosessin kehittyminen ja käsittely ovat vielä kesken.

2 ULOSOTTOVIRASTO SUOMESSA

2.1 Ulosoton tarkoitus

Ulosoton tarkoitus Suomessa on laittaa täytäntöön tuomioistuimen määräämät velat ja muut laiminlyödyt velvoitteet.¹ Ulosottomenettelystä on säädetty lailla, koska sillä kajoetaan tuntuvasti ihmisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Ulosottokaari on pääasiallinen laki ja siinä on säädetty menettelysäännökset, joilla ulosottotoimintaa toteutetaan. Myös ulosoton säännökset koskien valtakunnallista tietojärjestelmä Uljasta, jolla käsitellään velkojia ja velallisia sekä pääpiirteet ulosotto-organisaatiosta ja sen toiminnasta, on sisällytetty ulosottokaareen (15.6.2007/705, UK).²

2.2 Ulosottoperusteet

Ulosottokaaren soveltamisalaan kuuluvat täytäntöön pantavat velvoitteet ovat maksuvelvoite, velvoite luovuttaa toiselle irtainta tai kiinteää omaisuutta, velvoite luovuttaa kiinteistön tai tilojen hallinta eli häätö, velvoite tehdä jotakin ja kieltö tehdä jotakin tai velvoite sallia, että toinen tekee jotakin. Nämä ovat pääosin maksu-, luovutus-, häätö-, teotto- ja kieltotuomioita. Ulosottokaareen kuuluu myös täytäntöön pantavaksi takavarikko tai muu turvaamistoimi.³

Laiminlyödyt velvoitteet on tutkittava ensin tuomioistuimessa, minkä jälkeen oikeus katsoo täytettävät velvoitteet ja määrää ne täytettäväksi. Oikeuden todetessa velallisen laiminlyöneen velvoitteitaan, on oikeuden antama tuomio ulosottoperuste.⁴

Julkisoikeudellisten saatavien kuten verojen, joidenkin vakuutuksien ja esimerkiksi terveyskeskus- tai päivähoitomaksujen sekä rikosoikeudellisten rikesakkojen ja sakkojen laiminlyöminen johtaa suoraan ulosoton perintään ilman tuomioistuimen vahvistusta. Ulosottoviranomaiset laittavat pakkotäytäntöön myös häädöt, tuomioistuimen määräämät takavarikot ja lapsen huoltoa sekä tapaamista koskevat tuomiot.⁵

¹ Ulosotto 2016.

² Linna 2014.

³ Linna 2014.

⁴ Linna 2014.

⁵ Ulosotto 2016.

2.3 Ulosottoperinnän alkaminen

Ulosotto alkaa velkojan hakemuksesta. Velkoja vaatii saamisiaan maksettavaksi pakolla, koska se ei aiemmin ole vapaaehtoisuuteen perustuen onnistunut. Ulosottoperusteena toimii tuomioistuimen päätöksellä vahvistettu tuomio. Julkissektorin hakemat saatavat ja velvoitteet eivät tarvitse tuomioistuimen päätöstä, vaan ne ovat ulosottoperusteisia ilman päätöstä. Ulosotossa vaaditaan, että saamiselle on oltava laillinen peruste, joka on vahvistettu. Tällaisia ulosottoperusteita ovat muun muassa tuomio tai käräjäoikeuden vahvistama sovinto. On huomioitava, että sovinto ei ole ulosottoperuste, jos tuomioistuin ei ole vahvistanut sitä. Perusteen on myös lähtökohtaisesti oltava lainvoimainen.

Ulosottokaaren 3 luvun 1 §:n mukaan:

- ” 1) kirjallisella hakemuksella, joka toimitetaan vastaajan asuin- tai kotipaikan ulosottomiehelle tai muulle paikalliselle ulosottoviranomaiselle;
- 2) sähköisellä viestillä, joka toimitetaan paikalliselle ulosottoviranomaiselle;
- 3) sähköisellä viestillä, joka toimitetaan teknisen käyttöyhteyden avulla ulosoton valtakunnalliseen tietojärjestelmään, jos Valtakunnanvoudinvirasto tai sen määräämä on myöntänyt hakijalle siihen luvan (tietojärjestelmähakija).
- (29.4.2016/323) Kirjallinen hakemus on hakijan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. ”

”Hakemuksen perusteeksi niin sanotuksi ulosottoperusteeksi hyväksytään asiakirjat, jotka todentavat velan olemassaolon. Tällaisia asiakirjoja ovat muun muassa tuomioistuimen antama tuomio riita- ja rikosasioissa, tuomioistuimen määräämä turvaamispäätös, välitystuomio tai välitystuomiolla vahvistettu sovinto, osamaksukauppaa koskeva tilityspöytäkirja, joka on ulosottomiehen toimesta laadittu, vahvistettu elatusapusopimus sekä myös muut viranomaispäätökset, jos sellaisen päätöksen täytäntöönpanosta on säädetty.”⁶

⁶ Linna 2014.

2.4 Hakemuksen hyväksymisen edellytykset

Ulosottokaaren 2 luvun 1 §:ssä säädetään, että hakemuksen saapuessa ulosottoon tulee mukana olla ulosottooperuste. Hakemukselta edellytetään, että velvoite, joka velallisen tulee suorittaa ei ole vanhentunut tai lakannut ulosottooperusteen antamisen jälkeen muulla tavoin. Mahdollisen vanhentumisen määräajan tarkastaa pääosin ulosottoviranomainen osana virkatehtäviään.

Vanhentumissäännöksestä säädetään ulosottokaaren 2 luvun 24 §:ssä, että ulosottooperusteen täytäntöönpanon määräaika on pääasiallisesti 15 vuotta, kun velallisena on luonnollinen henkilö ja tälle luonnolliselle henkilölle on määrätty toteutettavana toimena maksuvelvoitteen täytäntöönpaneminen. Velan vanhentumisen määräaika on 20 vuotta, kun vastaajana on luonnollinen henkilö, joka on tuomittu suorittamaan velkojalleen rikokseen perustuvaa korvaussaatavaa, josta on tuomittu vankeutta, valvontarangaistusta tai yhdyskuntapalvelua. Vanhentumisen määräaika on 20 vuotta myös silloin, kun hakijana on luonnollinen henkilö eikä oikeushenkilö riippumatta tuomion laadusta. Hakijan ollessa oikeushenkilö on vanhentumisen määräaika 15 vuotta. Jos todetaan, että hakija on muuttanut alkuperäisestä ja saatava on siirretty oikeushenkilöltä luonnolliselle henkilölle ennen ulosottooperusteen antamista, tulee noudattaa 15 vuoden vanhentumisen määräaikaa. Velallisen tulisi myös itse osata vedota tähän seikkaan.

Ulosottokaareissa ei säädetä yleisestä velan vanhentumisen määräajasta, vaan se säädetään laissa velan vanhentumisesta (15.6.2007/705, VanhL). Yleinen vanhentumisaika tulee erottaa ulosottokaaren täytäntöönpanon määräaikaisuudesta. Täytäntöönpanon määräaika on lopullinen velan vanhentumisaika ulosottooperusteesta laskien. Vanhentumislaki säätelee yleistä velan vanhentumista, niihin liittyviä vanhentumisaikoja sekä vanhentumisen katkaisemista.⁷

Yleistä vanhentumisaikaa voidaan katkaista vapaamuotoisella muistutuksella velalliselle olemassa olevasta velasta. Suoritusta voidaan myös vaatia tai yrittää sopia. Kaikki kyseiset toimet ovat omiaan saamaan velalliselle tiedon velan olemassaolosta ja näin ollen katkaisemaan hyväksytysti velan vanhentumisen. Yleinen velan vanhentumisaika on kolme vuotta eräpäivästä. Vanhentumisen katketessa alkaa katkaisupäivästä kulua uusi kolmen

⁷ Ulosotto 2018. Täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika.

vuoden vanhentumisaika. Annettaessa velasta tuomioistuimen lainvoimainen tuomio tai yksipuolinen tuomio, on vanhentumisaika viisi vuotta. Tuomiosta alkanut vanhentumisaika voidaan katkaista omatoimisilla velan katkaisumenetelmillä. Myös ulosottohakemuksen saapuminen vireille ulosottoon pääsääntöisesti katkaisee velan vanhentumisen. Uusi viiden vuoden pituinen vanhentumisaika alkaa, kun ulosoton vireilläolo päättyy. Aiemmin mainittu täytäntöönpanon määräaikaisuus 15 tai 20 vuotta ovat kuitenkin ehdottomia takarajoja sille, kuinka kauan velkaa voidaan periä. Velallisen ollessa yritys täytäntöönpanon määräaika on rajaton.⁸

UK 2 luvun 1 §:n mukaan velka voi lakata olemasta ulosottokelpoinen myös muilla tavoilla. Velvoite voi lakata olemasta, kun velka on suoritettu velkojalle tai velkajärjestely on päättynyt. Tämä tulee ilmoittaa joko velkojan puolesta ulosottoviranomaiselle tai velallisen tulee itse vedota kyseisiin lakkaamisperusteisiin. Ulosoton kohteena olevan suorituksen mahdollisesta lakkaamisesta ja tilanteesta, jossa on epäselvyyttä lakkaamisesta, tulee molempien osapuolien esittää ulosottoviranomaiselle selvitys asiasta.

2.5 Ulosottoasian eteneminen

UK 3 luvun 33 §:ssä on säädetty, että ulosottoon tulevan hakemuksen perusteella ulosottoviranomainen lähettää ensin velalliselle vireilletuloilmoituksen. Vireilletuloilmoituksella pyritään saamaan velallinen vapaaehtoisesti maksamaan velkansa tai suorittamaan jokin muu toimi kuten asunnosta poistuminen (häättö). Ulosottohakemuksen saapuessa vastaavalle ulosottomiehelle on tämän viipymättä toimitettava asian vireilletuloilmoitus velalliselle. Ilmoitusta ei tarvitse antaa, jos vastaajan olinpaikkaa ei ole saatu selville tai on aihetta olettaa, että ilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Ilmoitukseen merkitään asiaa hoitavan ulosottomiehen yhteystiedot sekä liitetään yhteydenotto- ja maksukehotukset.

Velallisen laiminlyödessä maksukehotuksen on ulosotossa käytettäviä perintäkeinoja palkan tai muun toistuvaistulon kuten esimerkiksi eläkkeen, elinkeinotulon tai työttömyysrahan ulosmittaus sekä omaisuuden ulosmittaus. Omaisuuden ulosmittauksessa ulosmittattu omaisuus on mahdollista myydä, jotta velallisen velat saataisiin suoritettua niiltä osin kuin ulosmittattava omaisuus sen kattaa.

⁸ Ulosotto 2018. Täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika.

Ennen ulosmittausta on velallisella mahdollisuus suorittaa täytettävä velka vielä vapaaehtoisesti. Velallisen jättäessä täyttämättä tämän, on velka mahdollista laittaa ulosmitattavaksi toistuvaistuloista ja rahavaroista tai täytettäväksi pakkomyynnillä. Ulosotossa perintätapoina ovat normaali ulosmittaus sekä suppea ulosmittaus. Suppealla ulosmittauksella ulosmitataan pelkästään toistuvaistuloja. Ulosoton tarkoitus on valvoa niin velkojan kuin velallisenkin etua.⁹

UK 4 luvun 24 §:ssä on säädetty, että ”Omaisuus ulosmitataan seuraavassa järjestyksessä:

- 1) raha tai rahasaatava taikka palkka, eläke tai muu toistuvaistulo;
- 2) muu irtain omaisuus;
- 3) kiinteä omaisuus;
- 4) omaisuus, jota velallinen tarvitsee vakituiseksi asunnokseen tai välttämätöntä toimeentuloaan varten, sekä velallisen liike- tai elinkeinotoiminnan jatkamiseksi välttämättömät tuotantovälineet.”

UK 3 luvun 94 §:n mukaan, ulosottoasian vireilläolo päättyy, kun tarvittavat suoritukset ovat kertyneet asialle. Velallisen maksaessa velkansa ulosottomies suorittaa kertyneet varat velkojalle lopputilityksellä. UK 3 luvun 95 §:n mukaan, jos saatavalle ei ole kertynyt täyttä suoritusta vaadittavista saatavista tai jos velallisen olinpaikasta ei ole tietoa, palautetaan ulosottoasia varattomuusestemerkinällä tai varattomuus- ja tuntemattomuusestemerkinällä takaisin velkojalle.

2.6 Perintätavat

Perintämuotoja tällä hetkellä ovat suppea ja normaali ulosmittaus. Suppealla perintämuodolla tarkoitetaan toistuvaistulojen kuten: ”palkan, eläkkeen, saatavan tai omaisuuden ulosmittausta, jossa ulosmittauksen kohdetta ei tarvitse muuttaa rahaksi. Velallisen tulo-lähteet ja omaisuus selvitetään rekistereistä. Suppean ulosoton yhteydessä velkoja ei voi hakea saatavansa passiivirekisteröintiä”.¹⁰ Jos tällaista toistuvaistuloa ei velalliselta löydetä, tullaan asia palauttamaan hakijalle estemerkinällä. Estemerkinässä on tieto, ettei toistuvaistuloa ole löydetty. Normaalisissa ulosotossa taas voidaan lähteä ulosmittamaan

⁹ Ulosotto 2016.

¹⁰ Ulosotto 2016. Velkojana ulosotossa.

omaisuutta, joka tarvitsee ensin muuttaa rahaksi. Normaalissa ulosottomenettelyssä saatava voidaan siirtää passiiviperintään, jos omaisuutta ei sillä hetkellä havaita.¹¹

UK 3 luvun 103 §:n mukaan velkojalla on mahdollisuus palauttaa asia viiden vuoden aikana uudelleen perintään ulosottoon sen jälkeen, kun asia on palautettu velkojalle este-merkinnällä, eli perittävää varallisuutta ei käytännössä ole löytynyt. Valitessaan normaalin perintätavan voi velkoja eli hakija laittaa asian pyynnöllään passiiviperintään. Asian voi asettaa passiiviperintään kerrallaan korkeintaan kahdeksi vuodeksi odottamaan perittäväksi kelpaavaa omaisuutta. Ulosottomiehen ei kuitenkaan tarvitse etsiä aktiivisesti omaisuutta silloin kun asia on passiivirekisterissä. Ulosmitattavaa omaisuutta löydettyessä esimerkiksi jonkin toisen asian yhteydessä, tulee omaisuutta ulosmitata myös passiiviperinnässä olevalle asialle. Tässä tapauksessa asia tulee uudelleen vireille ja asian vanheneminen katkeaa. Vireilläolon päättyessä kyseinen asia menee takaisin passiivirekisteriin, jos asiassa on edelleen passiivirekisteröintiä jäljellä. UK 3:103:n mukaan, jos asiaan ei löydy ulosmitattavaa omaisuutta kahden vuoden sisällä passiivirekisteröinti päättyy ja asia palautetaan hakijalle estemerkinällä.

2.7 Maksuhäiriömerkintä ja luottotietotoiminta

Ulosotto ei pidä yllä luottotietorekisteriä, mutta lähettää luottotiedot luottorekisterin pitäjille pyydettyä. Luottotietotoimintaa harjoittavalla toimijalla on oikeus saada salassa pidettävää tietoa. Luottotietorekisterinpitäjällä on oikeus saada tiedot pyyntöä edeltävien kahden kuukauden ajalta, jos suppealle ulosotolle on todettu este. Myös pitkäkestoinen yli 18 kuukauden mittainen palkan, eläkkeen tai muun toistuvaistulon ulosmittaus tai sen sijaan tehdyn maksusuunnitelman voimassaolo viimeisen kahden vuoden aikana aiheuttaa maksuhäiriömerkinnän luottotietorekisteriin.¹² Maksuhäiriömerkintä on velkoja ja muita mahdollisia uusia velkasuhteita sitovia osapuolia varten. Maksuhäiriömerkintä vaikeuttaa velallisen arkea, koska maksuhäiriömerkintä on tieto velallisen alentuneesta maksukyvästä.

Maksuhäiriömerkintä säilyy pääosin 2-4 vuotta riippuen asiasta.¹³ Jos ulosottooperusteen määräaika loppuu ennen kuin ulosoton estemerkinän antamisesta on kulunut neljä

¹¹ Ulosotto 2016. Velkojana ulosotossa.

¹² Ulosotto 2016. Velallisena ulosotossa.

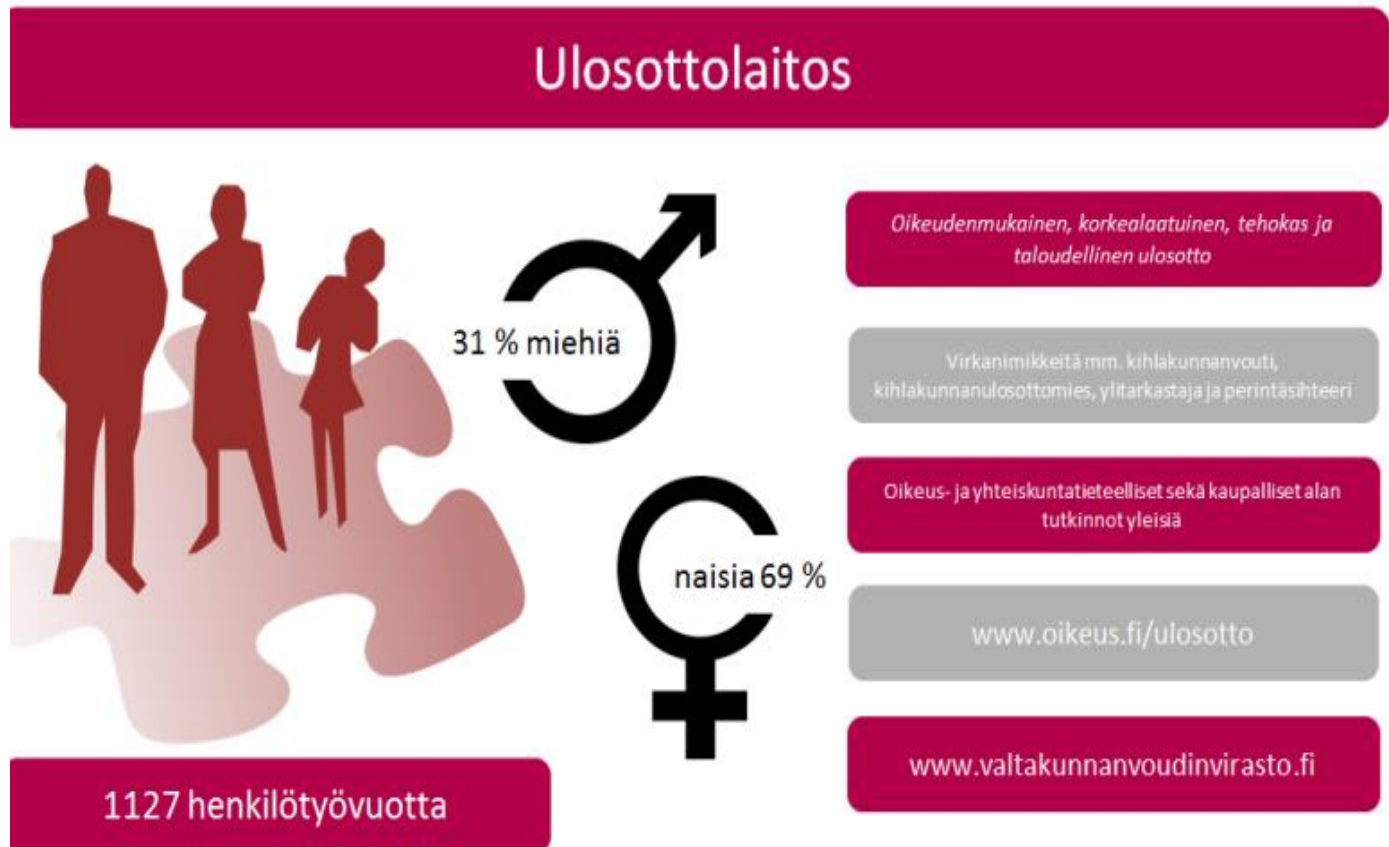
¹³ Takuusäätiö 2018.

vuotta, tulee ulosottooperusteen päättymispäivä ilmoittaa luottotietorekisterinpitäjälle maksuhäiriömerkinnän poistamiseksi.¹⁴ Lukuunottamatta joitakin poikkeuksia ei maksuhäiriömerkintää saa heti pois luottotietorekisteristä, vaikka velka olisi maksettu.¹⁵

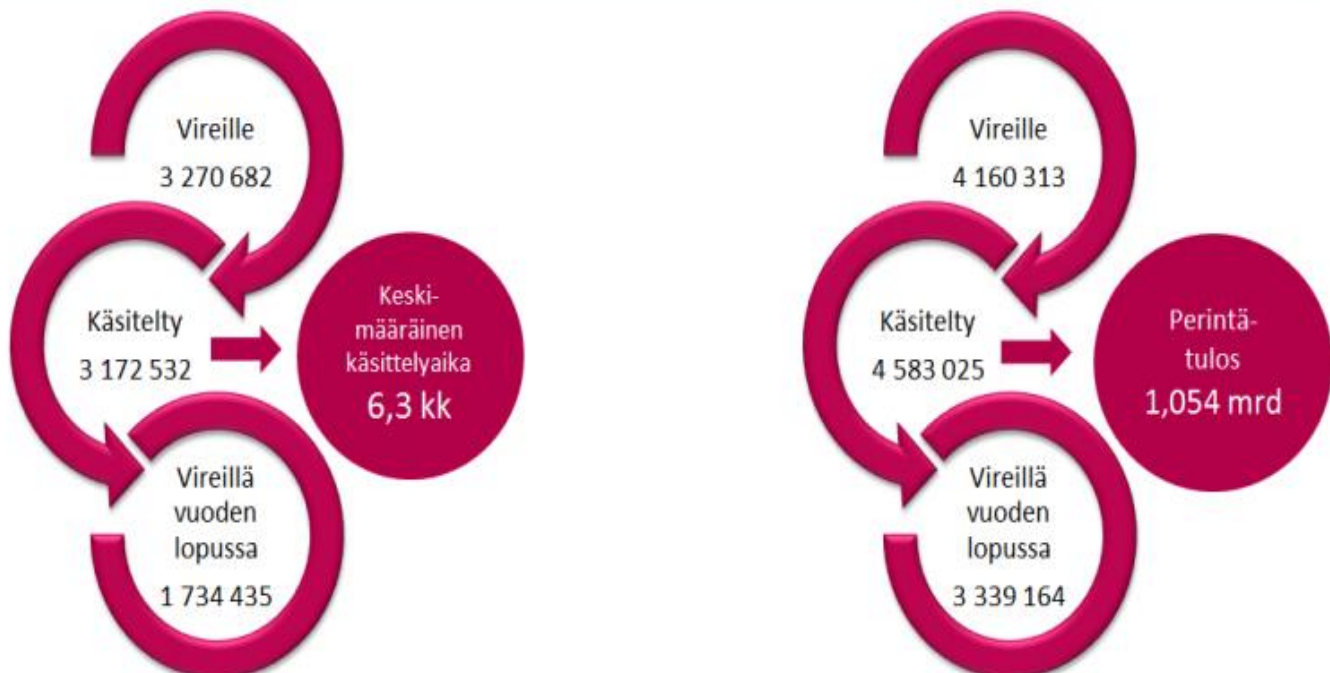
¹⁴ Ulosotto 2016. Velallisena ulosotossa.

¹⁵ Takuusäätiö 2018.

3 ULOSOTTO TILASTOJEN VALOSSA VUONNA 2017

Asiamäärät (kpl) ja rahamäärät (1000€)

Kuva 1. Ulosottolaitoksen vuoden 2017 tietoja numeroina.¹⁶

¹⁶ Valtakunnanvoudinvirasto. Ulosotto Suomessa 2017.

Kuvassa 1. henkilöstön rakennetta on kuvattu henkilötyövuosilla. Tällainen henkilötyövuosiin perustuva esitystapa ei ole suora henkilömäärä. Yksi henkilötyövuosi on työaika, jonka yksi kokopäiväinen työntekijä tekee vuodessa.¹⁷ Tämä tarkoittaa, että esim. kaksi osa-aikaista työntekijää, jotka tekevät 50 % työaika, muodostavat yhden kokonaisen henkilötyövuoden. Ulosottolaitoksen palveluksessa työskentelevistä 1127 henkilötyövuodesta noin 31 % on miehiä. He sijoittuvat pääosin kihlakunnanulosottomiehen ja sitä ylempiin tehtäviin. Naisia näistä henkilötyövuosista on 69 %. Kyseinen ero miesten ja naisten välisistä työntekijöistä syntyy toimistolla perintäsihteereinä sekä muissa toimiston tukipalveluissa työskentelevien naisten suurella osuudella.

Yhteensä työskentelevien virkamiesten määrä ulosottolaitoksella oli marraskuussa 2017 1168 henkilöä. Ylemmässä toimielimessä VVV:ssä henkilöstömäärä oli 50 henkilöä. Johtavien kihlakunnanvoutien, maakunnanvoudin ja kihlakunnanvoutien tehtävissä työskentelevien henkilöiden lukumäärä oli 87, kun taas kihlakunnan- ja maakunnanulosottomiehinä työskenteli 505 henkilöä. Toimistotehtävissä koko maassa on virkamiehiä 526 henkilöä.¹⁸

Kokonaisuudessaan vuotuisesti ulosottolaitokselle vireille tulevia asioita on 3 270 682 kappaletta. Näiden vireille tulevien asioiden vuotuinen arvo rahallisesti on 4 160 313 000 euroa eli yli 4 miljardin arvoinen, Vuotuisena perintätuloksena velallisilta saadaan perittyä noin 1,054 miljardia euroa. Perintätulos sisältää hakijoille tilitetyt varat, ulosottolaitokselle suoritettut toimintamaksut sekä kaikkiin tavoin velallisilta ulosmitattua varallisuutta.¹⁹

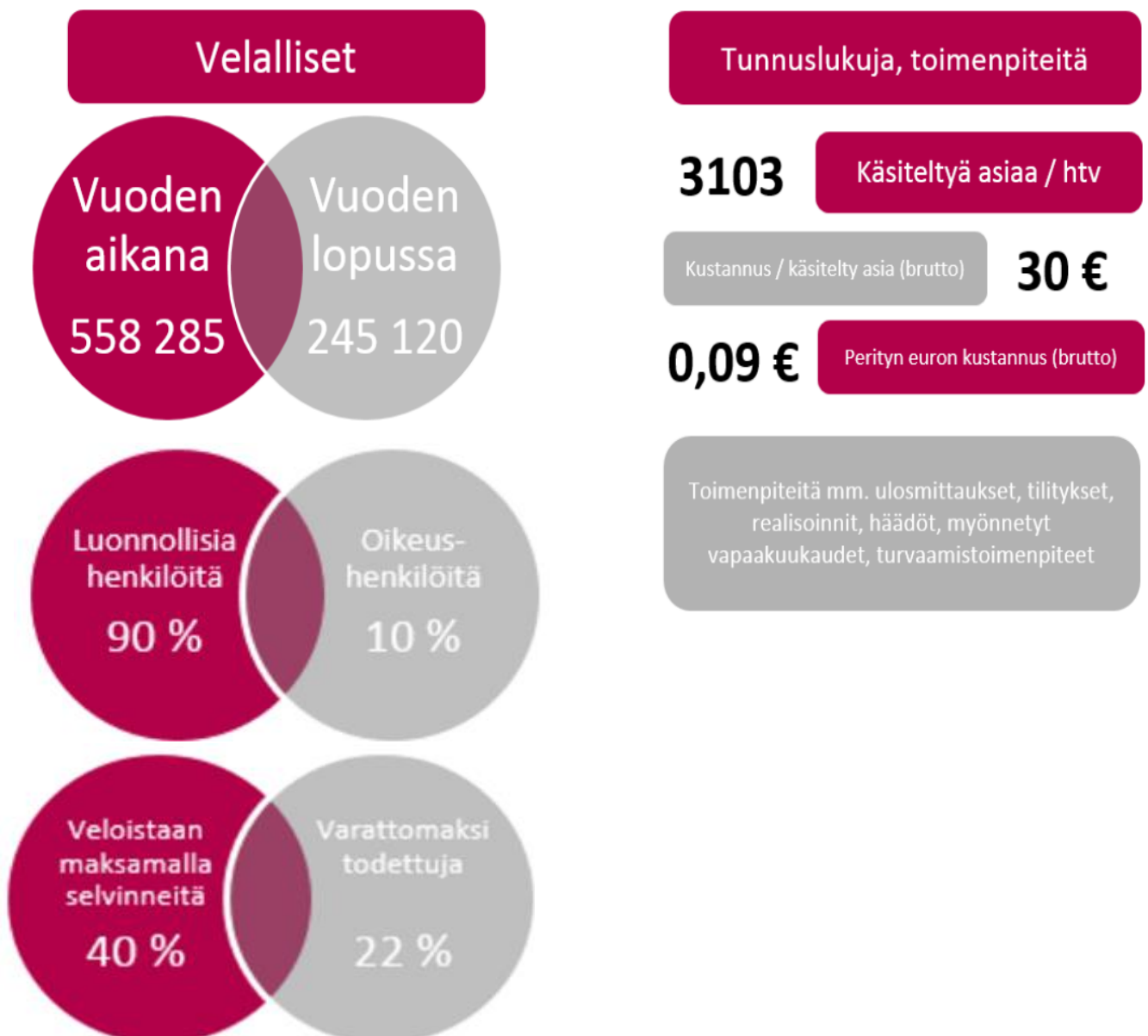
Kaikkia asioita ei saada käsiteltyä vuoden aikana luonnollisesti asioiden vaativuuden ja käytössä olevien resurssien puitteissa. Perintätulos on jatkanut kasvuaan viimeisien edesmenneiden vuosien tavoin, vaikka itse asioiden määrä on välillä laskenut. Kasvun ja tehokkuuden perusteena katsotaan olevan tehostuneet työskentelymenetelmät sekä uudet työvälineet. Muun muassa digitalisointi ja sujuvammat yhteistyömenetelmät eri toimijoiden kanssa edesauttavat tuloksen kasvua.²⁰

¹⁷ Tilastokeskus 2018.

¹⁸ HE 71/2018. s. 8.

¹⁹ Valtakunnanvoudinvirasto. Ulosotto Suomessa 2017.

²⁰ Valtakunnanvoudinvirasto. Ulosotto Suomessa 2017.

Kuva 2. Ulosottolaitoksen vuoden 2017 tietoja numeroina.²¹

Suurin osa velallisista on luonnollisia henkilöitä, joihin lukeutuu myös yritystoimintaa harjoittavat elinkeinonharjoittajat, jotka vastaavat toiminimensä veloista henkilökohtaisella vastuullaan. Puhtaasti yrityksiä ja rekisteröityjä yhteisöjä eli oikeushenkilöitä on tuntuvasti vähemmän velallisina kuin luonnollisia henkilöitä. Oikeushenkilöillä ulosottovelat ovat kuitenkin pääosin suurempia summiltaan kuin luonnollisilla henkilöillä.²² Ulosottolaitoksen toimintaa voidaan tarkastella tunnuskulujen kautta, kuten käsiteltävät asiat per henkilötyövuosi, mitä kertyy 3103 kappaletta

²¹ Valtakunnanvoudinvirasto. Ulosotto Suomessa 2017.

²² Valtakunnanvoudinvirasto. Ulosotto Suomessa 2017.

vuodessa per henkilötyövuosi. Näiden käsiteltyjen asioiden kustannukset ovat bruttona keskimäärin 30 euroa per käsitelty asia sekä jokaisen perityn euron kustannus on noin 9 senttiä. Nämä muodostuvat pääosin virkamiesten tekemän työn perusteella.

4 ULOSOTTOLAITOKSEN RAKENNE

4.1 Ulosottolaitoksen nykyrakenne

UK 1 luvun 11 §:n mukaan: ”Ulosottolaitos muodostuu keskushallinnosta ja sen alaisista paikallisista ulosottovirastoista. Ulosottoimen keskushallinnosta huolehtii Valtakunnanvoudinvirasto. Valtakunnanvoudinvirasto ja ulosottovirastot kuuluvat oikeusministeriön hallinnonalaan. (26.6.2009/521). Ulosottoviraston toimialue (ulosottopiiri) muodostuu yhdestä tai useammasta kihlakunnasta. Ulosottopiireistä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Ulosottoviraston toimipaikoista säädetään oikeusministeriön asetuksella. (26.6.2009/521) ”.

Tällä hetkellä ulosoton toiminta on kaksiportaista eli eri ulosottopiirien ulosottovirastot toimittavat ulosottokaaren mukaista pakkoperinnän täytäntöönpanoa. Valtakunnanvoudinvirasto taas on ulosottovirastoja valvova, ohjaava ja hallinnoiva toimielin, jolla ei ole lainkäyttöoikeutta, vaan sen tehtävä on olla kehittämässä ja hallinnoimassa ulosottovirastojen toimintaa. UK 1 luvun 12 §:n mukaan: ”Valtakunnanvoudinvirastolle kuuluu hallinnollinen ulosottoimen yleinen johto, ohjaus ja valvonta. Valtakunnanvoudinviraston tulee erityisesti huolehtia ulosottolaitoksen palvelujen alueellisesta saatavuudesta. Valtakunnanvoudinviraston päällikön nimittää valtioneuvosto. Muutoin viraston tehtävistä, viroista ja muusta järjestämisestä säädetään erikseen lailla.”

VVV:n tehtäviä ovat ulosoton operatiiviset hallintotehtävät, kuten tulosohtaus, koulutus, henkilöstöhallinto ja tarkastus, tietojärjestelmien kehitys ja hallinnointi sekä tehtävä huolehtia palveluiden alueellisesta saatavuudesta. Kaksiportaisella hallinnolla on pyritty pitämään ulosottotoiminta valvottuna ja kontrolloituna sekä tuomaan läpinäkyvyyttä. VVV:n toimintoihin kuuluvat johtoryhmän lisäksi hallintoyksikkö, oikeudellinen yksikkö ja kehittämis- ja ohjausyksikkö.²³

²³ Valtakunnanvoudinvirasto 2018.

Kuva 3. Valtakunnanvoudinviraston organisaatiokaavio. ²⁴

Valtakunnanvoudin alaisuudessa toimiva johtoryhmä vastaa kokonaisuudessaan muun muassa ulosottolaitoksen tulos- ja laatutavoitteista. Hallintoyksikölle kuuluvat ulosottovirastojen talous-, henkilöstö-, talousarviosuunnittelu-, budjettiohjaus, kihlakunnanvoutien nimitys- ja virkamiesoikeudelliset asiat. Oikeudelliselle yksikölle kuuluvat kantelu- ja vahingonkorvausasiat, jotka koskettavat asiakkaiden oikeusturvaa. Myös valtion edunvalvonta, ulosottoasioiden yleistä neuvontaa ja asiakaspalvelua koskevat asiat sekä ratkaisevat luvat tietojärjestelmähakijoille ja tietosuoja-asiat kuuluvat oikeudellisen yksikön vastuulle. Kehittämis- ja ohjausyksikkö toimii aktiivisesti ulosottolaitoksen tulostavoitteiden seurannassa sekä kehittää henkilöstöosaamista ja sidosryhmäyhteistyötä. ²⁵

Tällaisella kaksiportaisella järjestelmällä on pyritty ennalta ehkäisemään eturistiriitojen syntyminen kuten jääviysperusteiden syntyminen. Esimerkiksi valitusasioiden käsittely

²⁴ Valtakunnanvoudinvirasto 2018.

²⁵ Valtakunnanvoudinvirasto 2018.

asioihin perehtyneessä toimielimessä, joka on kuitenkin asiaa koskevasta virastosta irrallinen toimija, on osa oikeusturvajärjestelmän toteutumista. Valituksia käsitellään myös asiaa koskevissa virastoissa. Oikeusministeriölle kuuluu strateginen johtaminen ja suunnittelu sekä lainsäädäntövalmistelu.²⁶

Kuva 4. Ulosottolaitoksen rakenne nyt.²⁷

Jokainen kuvassa 4. esiintyvästä 22:sta ulosottovirastosta on oma virastonsa, joka toimittaa itse ulosottomenettelyä johtavan kihlakunnanvoudin johtamalla tavalla. Näillä kuvassa olevilla ulosottopiireillä on virastoillaan omat budjetit ja hallinnot ja niihin kuuluu useita sivutoimipaikkoja. Virastot ovat selvitysvelvollisia VVV:lle toiminnastaan ja toi-

²⁶ Valtakunnanvoudinvirasto 2018.

²⁷ Ulosottolaitoksen toimintakertomus 2015.

minnoistaan. Osa ulosottovirastojen toiminnoista kuten toimistupuolen ulosottohakemusten kirjaustoiminto on valtakunnallistettu jo tällä hetkellä sähköisten hakemusten osalta. Manuaalisesti postilla saapuvat hakemukset käsitellään edelleen vain velallisen omassa ulosottopiirissä. Sähköisten hakemusten käsittelyssä voi tulla eteen tilanteita, joissa asia joudutaan jonkin puuttuvan seikan vuoksi siirtämään valtakunnallisesta pinosta velallisen oman alueen piiriin selvitettäväksi.²⁸ Ulosottomiehet hoitavat pääsääntöisesti vain oman ulosottopiirinsä velallisia. Tämä näkyy virastolta toiselle esitettävänä virka-apupyynnöinä. Esittävä virka-apupyynnö tulee olla todistettavasti esitetty.

4.2 Pirkanmaan ulosottovirasto

4.2.1 Pirkanmaan ulosottoviraston toimipaikkarakenne

Pirkanmaan ulosottoviraston päätoimipaikkana toimii Tampereen päätoimipaikka, joka on sijoitettu maakunnan keskuskaupunkiin eli Tampereen keskustaan, Tampellan alueelle Oikeustaloon. Oikeustalossa sijaitsevat Ulosottoviraston kanssa muun muassa Pirkanmaan käräjäoikeus ja Pirkanmaan syyttäjänvirasto. Alueella sijaitsee myös Pirkanmaan oikeusaputoimisto.

Pirkanmaan ulosottoviraston toimipaikat ovat hajautettu Tampereen keskuspaikan ympäristökuntiin. Tällä on tavoitettu kauempana asuvia ulosottoasiakkaita. Tällä hetkellä virastoilla on aukioloajat ja asiakkaat pääsevät asioimaan toimistolla. Laajalla toimipaikkaverkostolla on varmistettu palveluntarpeen tavoitettavuus sekä velallisiin kohdennettujen täytäntöönpanojen kuten häätöjen ja varallisuuden kartoittamisen toimittamisen sujuvuus.

14.12.2012/821 Oikeusministeriön asetus ulosottovirastojen toimipaikoista 1 §:n 16 momentissa säädetään: ”Pirkanmaan ulosottoviraston päätoimipaikka sijaitsee Tampereen kaupungissa ja sivutoimipaikat Ikaalisten, Mänttä-Vilppulan, Nokian ja Valkeakosken kaupungeissa sekä Kangasalan kunnassa.”

²⁸ Ulosottolaitoksen toimintakertomus 2015.

Kaikki edellä mainitut toimipaikat kuuluvat siis hallinnoltaan yhteen yhteiseen ulosottovirastoon ja ulosottopiiriin. Näin ne muodostavat Pirkanmaan ulosottoviraston. Jokaisella toimipaikalla on oma nimetty kihlakunnanvouti, joka toimii toimipaikan johtajana.

Asetuksen mukaiset Pirkanmaan ulosottovirastojen toimialueet ovat seuraavat:

Tampereen päätoimipaikan toimialueena Tampere, Lempäälä, Ruovesi.

Nokian toimipaikan toimialueena Nokia, Pirkkala, Vesilahti, Ylöjärvi.

Kangasalan toimipaikka toimialueena Kangasala, Orivesi, Pälkäne, Juupajoki, Virrat.

Valkeakosken toimipaikan toimialueena Valkeakoski, Akaa, Urjala.

Mänttä-Vilppulan toimipaikan toimialueena Mänttä-Vilppula.

Ikaalisten toimipaikan toimialueena Ikaalinen, Hämeenkyrö, Kihniö, Parkano.²⁹

4.2.2 Pirkanmaan ulosottoviraston toiminnot

Tällä hetkellä ulosottoa on toteutettu tavalla, jossa yhden asiakkaan koko asialaajuutta on hoidettu tietyn ulosottomiehen toimesta. Jokaisessa toimipaikassa toteutuvat perusedellytykset ulosottotoiminnan ylläpitämiselle ja asiakkaiden peruspalvelulle. Pääosin jokaisella toimipaikalla on kihlakunnanvouti, kihlakunnanulosottomiehet, kirjaajat, omaisuuden realisointisihteerit sekä asiakaspalvelu.

Tampereen päätoimipaikkaan on lisäksi keskitetty Pirkanmaan viraston oma sisäinen ulosottotoiminnan tarkastusyksikkö, jossa ensisijaisesti valvotaan viraston toimittaman ulosottotoiminnan toimivuutta ja sujuvuutta. Tampereen päätoimipaikassa on myös erikoisperinnän kihlakunnanulosottomiehiä, jotka toimittavat vaativimpia ulosottotehtäviä sekä torjuvat harmaata taloutta.

Pirkanmaan ulosottovirastossa on tällä hetkellä henkilöstöä noin 54 henkilöä Tampereen toimipaikassa ja sivutoimipaikoissa noin 37 henkilöä. Työntekijämäärä vaihtelee eri virkoihin siirtymisten sekä määräaikaisten työsuhteiden vuoksi. Monet määräaikaiset työsuhteet ovat URA-hankkeen etenemisestä riippuvia. Yhteensä Pirkanmaalla ulosotossa työskentelee hieman alta satakunta henkilöä. Pirkanmaalla on yksi johtava kihlakunnanvouti. Kihlakunnanvouteja on Tampereella kolme henkilöä ja sivutoimipaikkojen vouteja on kolme henkilöä. Voudit vastaavat pääasiallisesti jonkin alueen johdollisista tehtävistä

²⁹ Ulosotto 2018. Pirkanmaan ulosottovirasto.

ja toimivat kihlakunnanulosottomiesten esimiehinä. Kihlakunnanulosottomiehet hoitavat velallisten velkojen ulosmittausta ja tutkimista. Kihlakunnanulosottomiehinä on Pirkanmaalla noin 43 virkamiestä ja toimistossa työskentelee yhteensä 38 virkamiestä.³⁰

³⁰ Pirkanmaan ulosottoviraston puhelinluettelo syyskuu 2018.

5 ULOSOTTOVIRASTOJEN RAKENNEUUDISTUS - URA

Ulosottolaitoksen rakenneuudistuksen toteuttamiseksi on Valtakunnanvoudinvirastoon perustettu vuonna 2013 alkaneiden menettely-, organisaatio-, hallinto-, työhyvinvointi- ja lainsäädäntötyöryhmien pohjalta URA-hanketoimisto. Työryhmät toimivat asiantuntijajeliminä hankkeen aikana ja tukevat URA-hankkeen projektien toteutumista. Hallintotyöryhmän tehtävänä on laatia ehdotus hallinnollisten tehtävien järjestämisestä uudessa yksiportaisessa ulosottolaitoksessa. Hankeorganisaatio on rakennettu tukemaan, kehittämään sekä päättämään ohjausmenettelyistä ja tehtävistä toimenpiteistä, jotka tulee toteuttaa tarvittavien uudistuksien ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Hanketoimisto tuottaa muutoksien sisäänajot erilaisina projekteina.³¹

URA-hanke		
URA-ICT-hanke	Lainsäädäntö-projekti	Organisaatioja menettely-projekti
Määrittelyprojekteja Toteutusprojekteja Mahdollisesti pilotointeja	Vaihe 1 (HE1) Vaihe 2 (HE2)	Useita osaprojekteja Pilotointeja

Kuva 5. URA-hankesuunnitelma. Hanketoimiston pääasialliset projektit.³²

³¹ Valtakunnanvoudinvirasto. URA-hankesuunnitelma.

³² Valtakunnanvoudinvirasto. URA-hankesuunnitelma.

5.1 Rakenneuudistuksen tavoitteet ja päämäärät

Hallituksen esityksessä yleisesti määriteltävät rakenneuudistuksen päämäärät ja tavoitteet tähtäävät yhdistämään ulosottovirastot sekä VVV:n yksiportaiseksi ulosottolaitokseksi. Yksiportainen ulosottolaitos olisi valtakunnallinen organisaatio, jonka ulosottotoimintoja kehittämällä ja keskittämällä saataisiin toimintaan joustavuutta. Yksiportaisen organisaation edut olisivat jo käytössä olevien resurssien tehokkaampi ja joustavampi käyttömahdollisuus. Rakenneuudistuksen voimaantulo olisi lähtökohtaisesti vuosi 2019.³³ Mahdollisesti konkreettinen voimaantulo siirtyy noin vuodella eteenpäin vuodelle 2020.

Suuri muutos tapahtuisi myös täytäntöönpanolajien jakamisessa aiempaan käytäntöön verraten. Jako tulisi nyt kolmeen eri luokkaan, jolloin muodostuvat perustäytäntöönpanon, laajan täytäntöönpanon ja erityistäytäntöönpanon lajit. Perustäytäntöönpanon sekä erityistäytäntöönpanon tehtävät käsiteltäisiin valtakunnallisesti. Perus- ja erityistäytäntöönpano ovat valtakunnallisia perintämalleja ja niiden käsittely-yksiköt tullaan sijoittamaan keskitettyyn toimipaikkakeskukseen. Tällä pyritään lisäämään ulosottotoiminnan yhdenmukaisuutta ja edistämään oikeusturvaa sekä yhdenvertaisuutta.³⁴

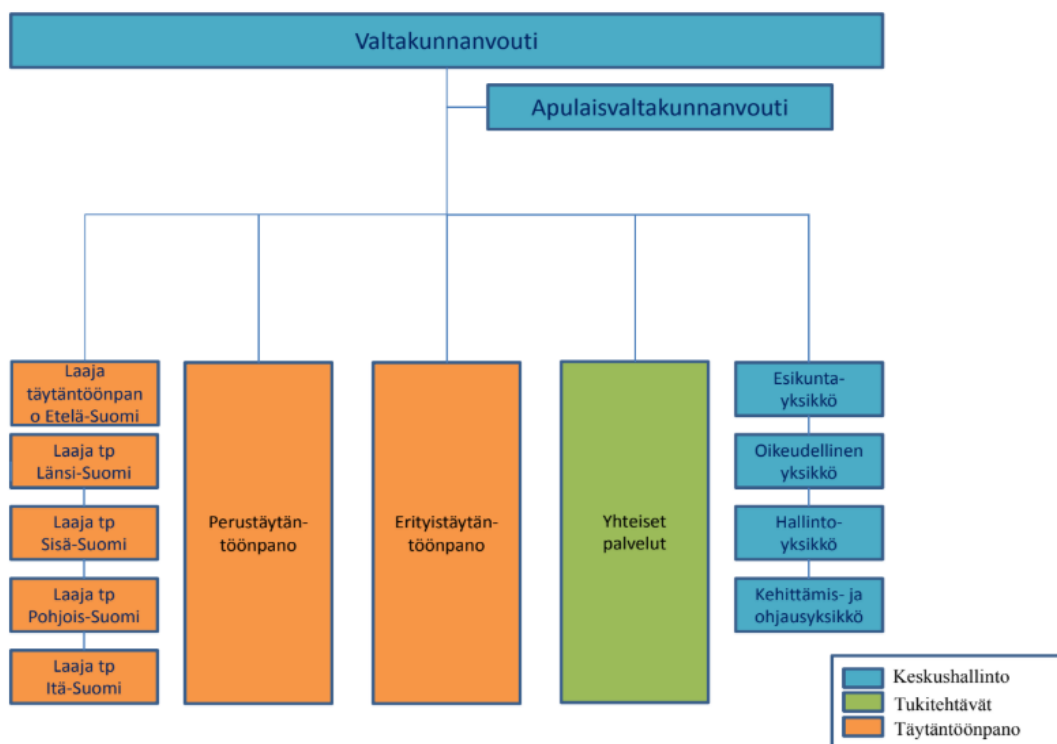
Perusperinnässä lähtökohta on, että perintä on selkeää ja kohdistuu toistuvaistuloihin eikä ulosotolla ole tarvetta vaatimaan yhteydenpitoon asiakkaiden kanssa. Laajan perinnän tehtävät tulisi toimittaa alueellisissa ulosottoyksiköissä. Ne vaativat mahdollista asiakaskontaktia sekä vaativampaa selvitystyötä, jolloin laajan perinnän tehtävien suorittaminen on alueellisesti perusteltua. Alueellisista laajan perinnän toimipaikoista ja aluejaosta säädetään myöhemmin valtioneuvoston asetuksella.³⁵

Merkittävänä kehityskohtana ja jatkuvan prosessoinnin sekä muutoksen tilassa ovat tietotekniset ja sähköiset asioimis- ja työskentelymenetelmät. Sähköisillä työskentelymenetelmillä lisätään asioiden sujuvuutta, tehokkuutta sekä tietojärjestelmien luotettavuutta ja parannetaan entisestään asiakkaiden oikeusturvaa.

³³ HE 71/18 vp, 64.

³⁴ HE 71/18 vp, 18.

³⁵ HE 71/18 vp, 21.

Kuva 6. Valtakunnanvoudinvirasto, Organisaatiokaaviot.³⁶

Kuvassa esitetään uuden organisaation työnjaon toimintoja, jotka kytkeytyvät toisiinsa ulosottomenettelyä toteutettaessa. Sinisellä on esitetty entisen VVV:n edistävien ja hallinnollisten toimintojen sulautuminen yksiportaisen organisaation sisälle. Vihreällä on merkitty yhteisten palvelujen toiminnot, jotka ovat toimiston työtehtäviä. Toimiston tehtävät ovat ulosottomiehien toimintaa avustavia ja tukevia tehtäviä. Näitä ovat kirjaaminen, osamaksutilitysten valmistelu- ja realisoinnin prosessit sekä asiakaspalvelu ja perinnän tuki.³⁷

Erityistäytäntöönpanon toiminnot tullaan sijoittamaan yksiköihin, joissa perehtyneisyys erikoisperinnän toteuttamiseen on jo kattavaa. Erityistäytäntöönpano noudattaa tämän hetkistä erikoisperintää ja keskittyy vaikeasti selvitettäviin sekä suurilla velkoilla käsiteltäviin toimeksiantoihin.³⁸

Perusperintää toimittavat ulosottomiehet ovat tulevassa organisaatiossa ulosottotarkastajia ja he hoitavat sellaisia velallisia, joiden velat tulevat helpoilla ja pääosin toistuvaistuloihin kohdistuvilla ulosmittauksilla maksetuksi kohtuullisessa ajassa. Kohtuullisen ajan

³⁶ Valtakunnanvoudinvirasto. Organisaatiokaaviot.

³⁷ Valtakunnanvoudinvirasto. Organisaatiokaaviot.

³⁸ HE 71/18 vp, 21.

on määritelty olevan noin kuuden kuukauden mittainen ajanjakso. Peruserintää toimittava tarkastaja voi tehdä maksusuunnitelmia, toistuvaistulon, pankkitilin ja veronpalautusten ulosmittauksia ilman, että velallista tarvitsee välttämättä tavata. Pääosin yhteydenpito olisi hoidettavissa sähköisin menetelmin.³⁹

Laajassa perinnässä ovat ne, joiden taloudellisen tilanteen selvittäminen edellyttää ulosotto selvitysten tekemistä, kiinteän ja irtaimen omaisuuden selvittämistä, ulosmittauksia ja myyntiä sekä muun omaisuuden selvittelytoimia. Mikäli nämä toimenpiteet eivät ole tarpeellisia, niin asioita hoidetaan peruserinnässä.⁴⁰ Noin 20 % velallisista sijoittuu mahdollisesti laajaan perintään, eli suurin osa velallisista sijoittuu peruserintään. Jako laajaan tai peruserintään tapahtuu myös velan määrän mukaan. Yli 4000-5000 euroa velkaa olevat velalliset tultaisiin jakamaan laajan täytäntöönpanon perintämenettelyyn⁴¹.

5.2 Määrärahojen kehitys

Rakennemuutoksella vastataan vahvasti säästövelvoitteisiin, joita on kohdistunut julkiselle sektorille viimeisten vuosien ajan erittäin paljon. Vuonna 2012 alkanut rakennemuutoksen käynnistäminen alkoi noin 8 miljoonan euron säästötavoitekohdistuksella. Säästötavoitteita alettiin täyttää pääasiallisesti henkilökunnan vähennyksillä, koska ulosoton suurin menoerä koostuu henkilöstön palkkakustannuksista. Muut ulosoton toimintojen kustannuksista saatavat säästöt eivät tule olemaan merkittäviä.⁴²

Henkilökuntaa on vähennetty luonnollisen poistuman kautta pääasiallisesti eläköitymisvirkojen täyttämättä jättämisellä. Eläköitymisen kautta poistunutta henkilöstöä tullaan myös vastaisuudessa mitä ilmeisemmin käyttämään säästötavoitteisiin pääsyn lähtökohdina. Sopeutumisen tarve tämän hetken henkilöstöllä edelleen pieneneviin resursseihin on jatkuvaa. Virkoja on myös enenevässä määrin täytetty määräaikaikaisina, jolla pyritään vastaamaan henkilöstötarpeeseen, mutta samalla pitämään palkkakustannukset alhaisina. Menokustannuksia tulisi edelleen laskea vuoteen 2023 tämän hetkisestä menotasosta noin 8–10 miljoonalla eurolla.⁴³

³⁹ Koivisto 2018.

⁴⁰ Koivisto 2018.

⁴¹ Kivistö 2018.

⁴² HE 71/2018 vp, 5.

⁴³ HE 71/2018 vp, 17.

Palkkakustannukset tulevat olemaan säästökohteena edelleen, koska 80 % ulosoton menokustannuksista koostuu henkilöstön palkoista. Rakennemuutoksella pyritään tehostamaan ulosoton toimintaa ja resursseja sekä tuottamaan työnjaon uudistuksilla uusia kustannustehokkaampia työskentelytapoja. Henkilöstöresurssien määrä on jo tällä hetkellä hyvin alhainen ja monissa toimipaikoissa on vaikeuksia suorittaa niille tulevia asiämääriä. Vaativampaa selvitystä sekä tutkintaa tarvitsevat asiat jäävät vähemmälle huomiolle. Käsitteilyyn on vähemmän aikaa ja resursseja, milloin saatetaan vaarantaa asiakkaiden oikeusturva. Virkojen täyttämättä jättäminen ja alas ajaminen lisäävät riskiä. Tulevia uudistuksia tarvitaan toiminnan turvaamiseen, koska säästövelvoitteita ei voida toteuttaa pelkästään virkoja vähentämällä.⁴⁴ Tehostamalla sähköisten menetelmien toimivuutta ja erikoistumalla tietyn toiminnan asiantuntijaksi pyritään saavuttamaan kustannustehokkuutta.

5.3 Hallituksen esitys HE 71/2018 vp

Hallituksen esityksessä HE 71/2018 vp eduskunnalle laiksi ulosottokaaren muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi sisältää muutosehdotukset seuraaviin lakeihin: ulosottokaari, haastemieslaki, eurooppalaisesta tilivarojen turvaamismääräysmenettelystä annettu laki ja saamen kielilaki. Esitys koskee ulosoton rakennemuutosta ja esityksellä toteutettaisiin tarvittavat organisaatiomuutokset.⁴⁵

Tällä hetkellä on arvioitu, ettei ulosottolaitos pysty nykyisellään vastaamaan tulevaisuuden tarpeisiin käytössä olevilla resursseilla ilman uudelleen organisointia. Uudistumistarpeen myötä selvitetään, millaisella organisaatiolla tulevaisuuden ulosottomenettely on taloudellista ja tuottavinta sekä kuinka pystytään uudistuksien myötä turvaamaan asiakkaiden oikeusturva sitä enempää heikentämättä.⁴⁶

5.4 Esityksessä arvioidut edut ja haitat

Nykyinen järjestelmä on kaksiportainen, jossa on määritelty toimielimet lainkäyttötehtäville sekä lainkäyttötehtäviä suorittaville toimijoille hallinnoiva elin. Kyseisen järjestelmän vahvuus on sen organisaatorakenteen selkeys. Aiemmallalla mallilla on myös pystytty

⁴⁴ HE 71/2018 vp, 17.

⁴⁵ HE 71/2018 vp, 1.

⁴⁶ HE 71/2018 vp, 5.

turvaamaan asiakkaiden oikeusturva pitkälti, koska organisaation levinneisyys ja toimipaikkarakenne on erittäin laaja. Laajalle levittäytynyt verkosto ja virkamiesten paikallistuntemuksen myötä ulosottovirastojen toiminnan joustavuus sekä nopea reagointikyky ovat olleet etuja nykyisellään olevan organisaation toiminnassa.⁴⁷

Organisaatiouudistuksella haetaan parannusta tämän hetkisen mallin heikkouksiin, joihin voidaan lukea muun muassa yhden tai kahden kihlakunnanvoudin virastot. Virastojen henkilöstön jakautuminen useaan toimipaikkaan muodostaa epätarkoituksenmukaisen pieniä ja haavoittuvaisia toimipaikkoja. Toimipaikkajakautumisen ollessa laajaa, jakaa se myös menettelytapoja vääjäämättä useampaan eri variaatioon. Tällöin yhdenvertaisuus samankaltaisten asioiden käsittelyssä mahdollisesti heikkenee ja toimintapäätöksien kirjo moninaistuu, jolloin asiakkaat saattavat olla epätasa-arvoisessa asemassa.⁴⁸

Nykyisellään organisaation johtaminen ja sen yhtenäisyys nähdään hajanaisena. Virastoissa on kullakin omat hallintonsa, joiden tehostaminen toisi säästöjä, kun päällekkäistä hallintotyötä pystyttäisiin supistamaan. Tällaisia hallinnollisia töitä ovat esimerkiksi erilaisten organisaatioraporttien, budjettien ja suunnitelmien laatiminen. Helpottuneiden tiedonsaantien ja tiedonsaantijärjestelmien kehityksen myötä ulosottomenettely on kuitenkin tällä hetkellä tuottavaa. Automatisoitujen työmenetelmien, toteutettujen organisaatiomuutoksien sekä motivoituneen henkilöstön ansiosta tuottavuus on hyvää. Ulosottolaitoksen perintätulos on usean vuoden ajan ylittänyt miljardin euron rajan. Velallisilta ja velkojilta perittävien ulosottomaksujen määrä on viimeisen kymmenen vuoden aikana ollut runsaat 7 prosenttia ulosoton perintätuloksesta. Nämä ovat valtiolle tilitettäviä ulosottomaksuja.⁴⁹

Säästöillä on suuri merkitys ja ulosoton toimintamenoista suuri osa koostuu henkilöstön kuluista. Hallituksen esityksessä on kerrottu, että kihlakunnanulosottomiesten palkkaukseen vaikuttavat ulosotossa velalliselle tehtävät toimenpiteet ja saatavat suoritteet. Ulosottoon tulee entistä enemmän asioita perintään, mikä johtaa kihlakunnanulosottomiesten palkkauksen nousemiseen riippumatta yleisestä palkkakehityksestä ja on työnantajan näkökulmasta ennakoimatonta. Ulosottoerinnän toimenpiteet ja työn luonne ovat muuttuneet viime vuosien aikana uusien mahdollisuuksien ja työmenetelmien johdosta, kuten

⁴⁷ HE 71/2018 vp, 13.

⁴⁸ HE 71/2018 vp, 13.

⁴⁹ HE 71/2018 vp, 14.

tietotekniikan tehokkuuden myötä. Tällä hetkellä kihlakunnanulosottomiesten palkka on keskimäärin 5200 euroa ja vaihteluväli on noin 4000–8000 euroa kuukaudessa.⁵⁰

Hallituksen esityksessä katsotaan, että on myös periaatteellisesti ongelmallista, että lainkäyttöoikeuden nojalla toimivan toimitusmiehen palkkaan vaikuttavat osaltaan ne ratkaisut, joita hän työssään tekee. Muun muassa käytetty maksukehotuksen laji, maksujen ajankohta ja jaksotus, velallisille annetut vapaakuukaudet, lykkäykset palkanulosmittaukseen työttömyysjakson johdosta tai pidätyksen alentaminen sairauden tai muun syyn perusteella palkanulosmittauksessa vaikuttavat toimitusmiehen oman palkkauksen muodostumiseen. Järjestelmä itsessään kuitenkin kannustaa ja ohjaa ulosottomiehiä saavuttamaan hyviä tuloksia, mikä hyödyttää vuotuista perinnätulosta.⁵¹

5.5 Esitetyt lakiuudistukset

Lakiuudistuksia tulee tehdä ulosottokaareen, haastemieslakiin (27.6.1986/505), saamen kielilakiin (15.12.2003/1086) ja lakiin eurooppalaisesta tilivarojen turvaamisenmenettelystä (17/2017). Perustuslain (11.6.1999/731) 11 luvun 119 §:ssä on säädetty, että valtiohallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niissä käytetään julkisen vallan käytön oikeuksia.⁵²

Ulosottokaari on ulosoton keskeisin laki ja siihen tullaan tekemään seuraavia muutoksia, jotta rakenneuudistus voidaan saattaa täytäntöön. Ulosottokaaren ensimmäiseen lukuun yleiset säännökset 2 §:ään, jossa käsitellään suhdetta muuhun lainsäädäntöön, tultaisiin lisäämään kokonaan uusi 2 a §, jolla esitetään täytäntöönpanolajien jakamista laajaan täytäntöönpanoon, perustäytäntöönpanoon ja erityistäytäntöönpanoon.⁵³

Täytäntöönpanolajien jakaminen täytäntöönpano- ja selvitystehtävien laajuuden mukaisesti on esityksessä keskeinen muutos entiseen menettelytapaan. Tuleva erityistäytäntöönpano ei muuttuisi merkityksellisesti nykyisestä erikoisperinnästä ja näin ollen vas-

⁵⁰ HE 71/2018 vp, 16.

⁵¹ HE 71/2018 vp, 15.

⁵² HE 71/2018 vp, 64.

⁵³ HE 71/2018 vp, 69.

taisi sisällöltään entistä toimintoa. Perustäytäntöönpanossa taas käsiteltäisiin rutiiniluotoisia ja vähän harkintavaltaa sisältäviä tehtäviä, kun taas laajassa täytäntöönpanossa olisi vaativampia ja enemmän harkintavaltaa sisältäviä tehtäviä.⁵⁴

UK 1 luvun 7 §, joka koskee ulosottomiehiä, säädettäisiin vastaamaan tulevia muutoksia virkanimikkeiden osalta. Muutoksen myötä ulosottokaareen tulisi aivan uusi henkilöstöryhmäkäsitys eli ulosottotarkastajat. Ulosottotarkastajien tehtävät sijoittuisivat perusperinnän toimintoihin. Ulosottotarkastajalla olisi ulosottoylitarkastajaan verrattuna rajoitetumpi toimivalta, jolloin myös asetuksella säädettävät kelpoisuusvaatimukset tehtävään olisivat matalammat kuin ulosoton ylitarkastajilla.⁵⁵

UK 1 luvun 8 §:ssä säädetään muista virkamiehistä. Kelpoisuusvaatimuksista sekä nimittämisestä tulevan organisaatiomallin mukaiseksi ulosottotarkastajaksi sekä ulosottoylitarkastajaksi säädettäisiin erikseen valtioneuvoston asetuksella. Tällä hetkellä kihlakunnanulosottomiehinä toimivilla virkamiehillä on hyvin moninaiset koulutustaustat, koska kelpoisuusvaatimukset eivät ole olleet kovin yksityiskohtaiset. Tällä hetkellä koulutusvaatimuksissa on mainittu korkeakoulututkinto, jollainen pääosin kaikilla uusilla rekrytoitavilla henkilöillä kihlakunnanulosottomiehen tehtävään tullessaan on. Edelleen myös virkaan soveltuva ammatillinen tutkinto tai ylioppilastutkinto voidaan katsoa riittäviksi perusteiksi valita virkaan, jos henkilön katsotaan ansioituneen myös muilla tavoin ulosottomiehen virkaan päteväksi. Uudet kelpoisuusvaatimukset ulotettaisiin periaatteessa koskemaan vain uusiin rekrytoitaviin virkamiehiin. Kelpoisuusvaatimukset eivät koskisi jo virassa olevia vakituisia tai määräaikaisessa virkasuhteessa olevia virkamiehiä, joiden virkasuhteen kesto ulottuu lain voimaantulon jälkeiseen aikaan.⁵⁶

Ulosottokaaren 3 luvun 1 § :ssä käsitellään yleisiä menettelysäännöksiä, johon kuuluu ulosoton hakeminen. Nykyisellään olevan säännöksen mukaan voidaan ulosottohakemus toimittaa vastaajan asuin- tai kotipaikkakunnan ulosottomiehelle kirjallisena tai sähköisenä hakemuksena. Ulosotolla on toimiva oikeushallinnon sähköinen asiointipalvelu, mutta siitä huolimatta ulosottovirastoihin saapuu vuosittain noin 350 000 kirjallisesti laadittua tai sähköpostitse toimitettua ulosottohakemusta. Ulosottolaitoksen tulostavoittei-

⁵⁴ HE 71/2018 vp, 20.

⁵⁵ HE 71/2018 vp, 41.

⁵⁶ HE 71/2018 vp, 43.

den mukaista olisi, että mahdollisimman suuri osa hakemuksista saapuisi sähköisen asiointipalvelun kautta. Sähköisten hakemusten käsittely on suhteessa nopeampaa kuin manuaalisesti saapuneiden ja kirjattavien hakemusten käsittely.⁵⁷

Hallituksen ehdotuksen mukaisesti sellaisilta hakijoilta, jotka harjoittavat perintätoimintaa tai ovat julkisia yhteisöjä tulisi velvoittaa hakemaan ulosottoa sähköisten palvelukanavien kautta. Niitä edellytettäisiin siirtämään ulosottohakemusten toimittaminen kokonaan sähköisiin asiointipalveluihin. Säännös koskisi ainoastaan edellä mainittuja toimijoita. Säännöstä ei laajennettaisi koskemaan velkojia, jotka toimivat luonnollisina henkilöinä. Perustuslain (11.6.1999/731) 6 §:n yhdenvertaisuus ja syrjäntäkielto huomioiden ei luonnollisilta henkilöiltä voida olettaa osaamista tai mahdollisuutta asioida sähköisesti viranomaisessa. Tämä yhdenvertaisuus ulottuu lähtökohtaisesti vain luonnollisiin henkilöihin.⁵⁸

Haastemieslain 1 §:ään tulisi muuttaa virkanimikemuutoksen johdosta nykyisellään oleva kihlakunnanulosottomies vastaamaan ulosottoylitarkastajan nimikettä. Nykyiseen lakiin haastemieslain muuttamisesta (690/2016) ja sen 1 §:ään tulisi siis säätää uusi virkanimike seuraavasti: ”Haastemiehiä ovat virkansa puolesta haastemiehen esimiehet, haastemiehet ja ulosottoylitarkastajat.”⁵⁹

⁵⁷ HE 71/2018 vp, 50.

⁵⁸ HE 71/2018 vp, 51.

⁵⁹ HE 71/2018 vp, 61.

6 RAKENNEUUDISTUKSEN VAIKUTUKSET

URA-hanketoimisto koordinoi ja kehittää rakenneuudistusta. Rakenneuudistuksen vaikutuksia arvioitaessa toteutetut asiantuntijahaastattelut antavat lisätietoa virallisten julkaisujen rinnalla. Kehityspäällikköinä URA-hanketoimistossa toimiville Jarmo Kivistölle ja Mari Männistölle toteutetulla sähköpostikyselyllä pyrittiin selvittämään tapahtuvia muutoksia työntekijöiden arjessa sekä velallisten palvelussa. Haastattelukysymykset on esitetty liitteessä 1. Valtakunnanvoudinviraston hanketoimistossa kehityspäällikkönä toimiva Jarmo Kivistö on myös tällä hetkellä virkavapaalla Pirkanmaan ulosottoviraston johtavan kihlakunnanvoudin virasta. Kivistö on toiminut johtavana kihlakunnanvoutina syksystä 2011 alkaen sekä aiemmin kihlakunnanvoutina joulukuun 1996 ja elokuun 2011 välisenä aikana. Sitä ennen Kivistö on ollut apulaisnimismiehenä ja nimismiehenä vuosina 1986–1996.⁶⁰

Mari Männistö on kehityspäällikkönä VVV:ssä ja hänellä on ulosottosektorilla työuraa takana 24 vuotta. Näistä ensimmäiset 12 vuotta hän on toiminut kihlakunnanulosottomiehenä ja seuraavat 12 vuotta ulosoton hallintotehtävissä Etelä-Suomen lääninhallituksessa ja Valtakunnanvoudinvirastossa. Vuoden 2016 alusta hän on toiminut URA-hanketoimistossa päätehtävinaan lainsäädäntöön ja it-kehittämiseen liittyvät tehtävät substanssinäkökulmasta eli sisällölliseltä kannalta.⁶¹

6.1 URA:n vaikutukset ulosottolaitoksen toimipaikkarakenteeseen

Valtakunnanvoudinviraston esityksessä toimipaikkavalmistelun jatkamiseksi on kerrottu, että nykyinen toimipaikkaverkosto, joka on säädetty vuonna 2016 voimaan tulleella oikeusministeriön asetuksella, ei enää vastaa ulosoton tarpeita. Sähköinen asiointi ja sen kehittäminen koetaan riittäväksi asiakaspalvelumuodoksi tulevaisuudessa. Esityksessä mainitaan, että nykyinen ulosoton henkilöstöresurssi ei riitä pitämään yllä monipaikkaista toimipaikkaverkostoa. Rakenneuudistuksen katsotaan vaikuttavan organisaatorakenteeseen, mutta toimipaikkojen tarpeen katsotaan vähentyvän myös siitä riippumatta.⁶²

⁶⁰ Kivistö 2018.

⁶¹ Männistö 2018.

⁶² Valtakunnanvoudinviraston esitys ulosoton toimipaikoiksi.

Tällä hetkellä ympäri Suomea on 64 ulosoton asioimispaikkaa, joista osa on tarvittaessa auki. Päätoimisia näistä on 22 toimipaikkaa. Päätoimiset toimipaikat säilytettäisiin ja niiden resursseja laajennettaisiin edelleen. Muita kuin päätoimipaikkoja supistettaisiin tai lakkautettaisiin kokonaan, jolloin kokonaistoimipaikojen määrä tippuisi 45 paikkaan. Esityksessä katsotaan organisaatiolla olevan 20 paikan lopettamistarve sekä yhden sivutoimipaikan perustamistarve.⁶³

6.2 Vaikutukset Pirkanmaan toimipaikkarakenteeseen

Esityksen mukaan Pirkanmaalla on varsin tiheä toimipaikkaverkosto, jota supistettaisiin. Valtakunnanvoudinviraston luonnosesityksessä toimipaikoista 28.8.2017 on esitetty, että Pirkanmaalla säilytetään päätoimipaikkana Tampere sekä päivystystoimipaikkana Mänttä-Vilppula. Toimipaikat Ikaalinen, Nokia, Valkeakoski ja Kangasala lakkautettaisiin kokonaan.⁶⁴

Nykyisten sivutoimipaikkojen henkilöstöä uudelleen sijoitettaisiin pääosin oman perintäalueen toimipaikkoihin sekä mahdollisuuksien mukaan työssäkäyntialueen mukaisesti lähimpään toimipaikkaan, joka kuuluu työssäkäyntialueeseen. Tulevaisuudessa Pirkanmaan alue kuuluisi suunniteltuun ja esitettyyn Sisä-Suomen perintäalueeseen, johon kuuluisivat Pirkanmaan, Keski-Suomen, Päijät-Hämeen ja Kanta-Hämeen alueet. Sisä-Suomen perintäalueen toimipaikkoina pysyisivät Tampere, Jyväskylä, Lahti ja Hämeenlinna sekä näiden muutamat sivutoimipaikat, jotka asetuksessa mahdollisesti tullaan säätämään.

Perintäalueita on suunniteltu muodostuvan viisi kokonaisuutta. Monet osat tulevaisuuden perintämenettelyssä on suunniteltu toimimaan valtakunnallisina toteutuksina. Näin ollen monia toimintoja voidaan hoitaa mistä tahansa toimipaikasta. Tämä mahdollistaa virkamiesten joustavan uudelleensijoittamisen. Esimerkiksi ulosottohakemusten kirjaaminen ja käsittely tai maksuliikennetoiminnot voidaan hoitaa valtakunnallisesti missä tahansa riippumatta velallisen perintäalueesta.

⁶³ Valtakunnanvoudinviraston esitys ulosoton toimipaikoiksi.

⁶⁴ Valtakunnanvoudinviraston esitys ulosoton toimipaikoiksi.

Haastateltu Valtakunnanvoudinviraston URA-hanketoimistossa kehityspäällikkönä toimiva Jarmo Kivistö kommentoi Pirkanmaalla mahdollisesti tapahtuvaa sivutoimipaikkojen sulauttamista Tampereen päätoimipaikan tiloihin niin, että asia ratkaistaan Oikeusministeriön laatimalla asetuksella. Kyseistä asetusta ole vielä annettu. VVV:n esityksen mukaan siirtymäaika olisi asetuksen voimaantulosta kaksi vuotta, jolloin asetuksen mukaisesti mahdollisten sivutoimipaikkojen sulauttaminen ja henkilökunnan siirto uudistuksen mukaisiin tiloihin Tampereen päätoimipaikkaan tulisi tapahtumaan lopullisesti.⁶⁵

Pirkanmaan ulosottoviraston Tampereen päätoimipaikan ulosottotoiminnot on järjestelty uudelleen URA-hankkeen toteutumista ennakoivasti vuonna 2017. Tampereelle on perustettu pilotointiryhmiä, jotka ovat alkaneet toimittaa ulosottomenettelyä URA-hankkeen mukaisilla säännöksillä, jotta mahdollisista säädettävistä muutoksista saataisiin ennakkotietoa sekä niiden toimivuutta pystyttäisiin arvioimaan. Tällä hetkellä Tampereella pilotoidaan peruserintäyksikön toimintoja, joissa pääasiallisesti velallisille tehdään rutiininomaisia ulosottotoimia, kuten toistuvaistulon ulosmittaus⁶⁶.

Vakituiset kihlakunnanulosottomiehet siirtyisivät rakenneuudistuksessa ulosottoylitarkastajiksi ja nykyiset määräaikaiset kihlakunnanulosottomiehet ulosottotarkastajiksi. Ylitarkastajat toimittavat laajaa perintää, kun taas ulosottotarkastajat peruserintää. Pirkanmaan ulosoton henkilöstömäärä tulee mahdollisesti hieman nousemaan nykyisestään juuri peruserintäyksikön Tampereelle sijoittamisen johdosta.⁶⁷

6.3 Vaikutukset ulosottoviraston toimintaan

Arvioitaessa URA:n vaikutuksia Pirkanmaan ulosottoviraston henkilöstön toimintaan uudessa työskentely-ympäristössä Kivistö toteaa, että työskentely hankkeen esitetyillä tavoilla tulee olemaan aiempaa tehokkaampaa ja mielekkäämpää. Kivistö viittaa myös aiempien vuosien takaisin uudistuksiin, joissa henkilöstön sopeutuminen uusiin toimintoihin sekä toimipaikkoihin on kokemusten perusteella ollut varsin nopeaa.⁶⁸

⁶⁵ Kivistö 2018.

⁶⁶ Koivisto 2018.

⁶⁷ Kivistö 2018.

⁶⁸ Kivistö 2018.

Ulosottomiesten toimitusmatkojen kuten häätöjen pituudet saattavat kasvaa ja toimitukset hoidetaan pääosin pareittain. Kivistön mukaan se, että kauempana toimipaikoista asuvat päätyvät ulosoton asiakkaiksi ei vaikuta toimituksiin tai perintään merkittävästi. Kivistön mukaan toimitusmatkat kyllä pitenevät tietyissä tapauksissa, mutta ulosottomiehiä on eniten siellä, missä on eniten asiakkaitakin. Tampereen lähiseudulla on Pirkanmaan pääasiallinen velallismassa. Perintätulos ei arvion mukaan ainakaan laske tästä syystä.⁶⁹

Mahdollista arviota näiden kauempana olevien asiakkaiden osuudesta Pirkanmaalla ja heidän vaikutuksesta perintätulokseen ei ole tutkittu. Siihen muodostavatko nämä velalliset oleellista osaa perittävästä ei Kivistön mukaan ole tehty arvioita tai laskelmia eikä sellaisia mahdollisesti voi tehdä. Arvioita voi esittää, mutta näköpiirissä ei ole ainakaan perintätuloksen laskua toimitusmatkojen kasvamisen takia.⁷⁰

Ulosottomiesten matkustamisessa takaisin toimipaikalle kestää mahdollisesti pidempään kuin ennen. Tämän ei katsota olevan tuottavuudelle merkittävä tekijä. Ulosoton tuottavuus määritellään tavalla, jossa lasketaan käsiteltyjen asioiden suhde henkilötyövuosiin. Tiimityöskentely ja järkevät työnjaot lisääntyvät. Toimitusmatkoja voi tehdä suunnitellusti ja hoitaa useita asioita yhdellä kertaa. Resurssit tulevat riittämään rakenneuudistuksen tullessa käyttöön, eikä suurempaa rekryointitarvetta ole tulossa.⁷¹

Kehityspäällikkö Mari Männistö toteaa myös, että ulosottoylitarkastajilla on tulevaisuudessa vähemmän velallisia hoidettavanaan. Tällöin ylitarkastajilla on enemmän aikaa muun muassa toimitusmatkoihin, jotka mahdollisesti vaativat enemmän aikaa. Heillä on myös enemmän resursseja laajempiin omaisuusselvityksiin, kun rutiinityö on ohjattu pääosin ulosottotarkastajien toimintoihin.⁷²

⁶⁹ Kivistö 2018.

⁷⁰ Kivistö 2018.

⁷¹ Kivistö 2018.

⁷² Männistö 2018.

6.4 Nykyisten virkamiesten sijoittuminen uusiin virkoihin

Tehtäväpaikkojen supistaminen saattaa laskea joidenkin työntekijöiden palkkaluokkaa uudelleen sijoittumisen myötä. Sijoituessaan alempaan palkkaluokkaan kuin aiemmin taataan työntekijälle kuitenkin siirtymääjäksi eli kahdeksi vuodeksi sama palkkaus kuin ennen uudistusta⁷³. Tällä pystytään tasapainottamaan mahdollisesta palkan alentumisesta johtuvia muutoksia työntekijän elämässä. Kahden vuoden palkkaturvalla taataan myös työntekijöiden toiminta- ja työkyky siirtymääjäksi. Kahden vuoden aikana uudet toiminnot uudistuksen johdosta tulisi olla suunnitelman mukaisesti saatu ajettua työyhteisöjen ja ulosottolaitoksen prosesseihin, jolloin uusi organisaatio kestää myös mahdollisia notkahduksia.

Ylitarkastajan palkkaus olisi mahdollisesti tämän hetkinen ulosottomiehen palkkaluokka⁷⁴. Myös toimiston puolella on palkkaluokkien supistamisia sekä uudelleenjärjestelyjä. Työntekijällä on mahdollisuus hakea näitä tehtäviä, mutta kaikille ei pystytä takaamaan samaa virkaa ja palkkaluokkaa kuin aiemmin on ollut⁷⁵.

Virkojen uudelleen haulla voi myös mahdollisesti sijoittua ylempään virkaan kuin aiemmin on ollut. Korkeakoulutustaustaa on alettu painottamaan valintaehdoissa enenevässä määrin ja tämä avaa mahdollisuuksia uusille tekijöille entistä paremmin. Perusperintään valitaan ensisijaisesti tällä hetkellä ulosottomiehen määräaikaisessa virassa toimivia virkamiehiä, mutta perusperintään katsotaan olevan valmiuksia nousta myös toimiston viroista⁷⁶.

Korkeakoulun käyneillä on tulevassa mallissa avoimemmat etenemismahdollisuudet. Esimerkiksi henkilöllä, jolla ei ole vakituista virkasuhdetta ja vaikka tämä olisi työskennellyt useita vuosia sekä mahdollisesti työskentelisi uudessa organisaatiossa ulosottotarkastajana, ei hänellä välttämättä ole silti mahdollisuutta hakeutua ylitarkastajan virkaan korkeakoulutaustan puuttumisen vuoksi.⁷⁷ Tällä hetkellä ylitarkastajan virkaan vaadittaisiin siis korkeakoulututkinto. Avoimna on mahdollisuus lisätä kelpoisuusvaatimusehto,

⁷³ Valtakunnanvoudinvirasto, Yhteiset palvelut.

⁷⁴ Arpiainen 2018.

⁷⁵ Arpiainen 2018.

⁷⁶ Arpiainen 2018.

⁷⁷ Lepolahti 2018.

jolla mahdollistettaisiin pitkään toimineiden ulosottomiesten siirtyminen myös ylitarkastajan virkaan korkeakoulutusta alemmalla koulutustaustalla⁷⁸.

6.5 Muutokset velallisten kontaktoinnissa

Valtakunnanvoudin virastolla on huolehtimisvelvoite, että ulosoton palveluja on riittävästi saatavilla ja pyydyt velvoitteet täyttyvät. Esityksessä katsotaan, että palvelujen saatavuutta tehostetaan edelleen sinne, missä palveluiden kysyntä on suurinta. Pääosin suurin kysyntä korreloi asutuksen mukaan. Kehityspäällikkö Jarmo Kivistö arvioi, että kauempana Pirkanmaan keskuksesta asuvien velallisten vaikutus ulosottoimintaan on vähäistä. Perintätuloksessa ei tule näkymään laskua tämän seikan vuoksi⁷⁹. Joissakin tiettyissä tapauksissa muun muassa ulosottomiesten suorittamat toimitusmatkat pitenevät, mutta ulosottomiehet suurimmilta osin ovat Tampereella, missä myös suurin osa asiakkaista ja toimitusten pääasiallinen tarvekin on⁸⁰.

Asiakastapaamisia vähennetään, koska lähtökohta on, että ulosoton tiedonsaanti tapahtuu rekistereiden kautta eikä asiakkaan antamien tietojen mukaan. Tällöin ulosotolla ei ole tarvetta aina tavata asiakasta tehdessään ulosotoselvityksiä. Ulosoton toimintoja ollaan sähköistämässä voimakkaasti. Vaikka asiakkaiden kontaktoinnin tarve täytetään pääosin sähköisin menetelmin ja asiakastapaamisten määrää vähennetään, on ulosoton kuitenkin säilytettävä satunnaistapaamisten mahdollisuus. Lähtökohtaisesti, jos asiakkaalla on mahdollisuus kohtuullisesti tällaisen mahdollisen tapaamisen toteuttamiseksi saapua ulosoton toimipaikkaan, tulee asia näin hoitaa.

Pääosin asiakkaalla on siis vastuu saapua tapaamiseen ulosoton toimipaikkaan. Tarvittaessa ja tilanteesta riippuen voi ulosottoviranomainen toteuttaa tarvittavan tapaamisen menemällä lähemmäksi asiakasta.⁸¹ Tällöin voidaan pohtia sitä, tulisiko ulosotolla olla keskuspaikan ulkopuolella toimitilaa, johon olisi mahdollisuus mennä asiakastapaamiseen. Tässä voitaisiin mahdollisesti hyödyntää yhteistyötä esimerkiksi kunnantalojen kanssa. Sähköisten menetelmien lisääntyessä voidaan pohtia tulisiko yhteistyötä harjoittaa suunnitteilla olevien yhteispalvelukeskuksien kanssa.

⁷⁸ Lepolahti 2018.

⁷⁹ Kivistö 2018.

⁸⁰ Kivistö 2018.

⁸¹ Valtakunnanvoudinviraston esitys ulosoton toimipaikoiksi.

Tapaamisten muutokset perustäytäntöönpanon myötä ovat aiempaan toimintatapaan verraten merkittävä muutos. Perustäytäntöönpano on määritelty pääosin helpoksi ja sel-laiseksi perinnäksi, jossa asiakkaat pyritään hoitamaan etäpalveluilla eikä asiakastapaa-miselle ole tarvetta. Tällä hetkellä etäviestimiseen käytetään pääosin sähköpostia ja pu-heluita. Joillakin asiakkailla saattaa kuitenkin olla vaikeuksia ymmärtää ulosotossa käsi-teltäviä asioita. Arvioitaessa tilannetta toteutuvatko asiakkaiden tarpeet riittävästi heidän ulosottotilanteen tiedoksi saannista sähköpostiviesteillä sekä puheluilla arvioi Kivistö seuraavasti: ”Vireilletuloilmoitus ja maksukehotus lähetetään kirjeellä ja haluttaessa säh-köisesti. Ulosottotarkastajaan saa tarvittaessa yhteyden esimerkiksi puhelimella. Henki-lökohtaiseen tapaamiseen ei ole asiallista tarvetta perustäytäntöönpanossa.”⁸²

Joillakin kunnilla on suunnitteilla yhteispalvelupisteitä, joissa voitaisiin palvella niitä asi-akkaita, jotka asuvat kaukana tarvittavasta palvelusta ja jotka tarvitsevat apua sähköisten viestimien käyttöön tai heillä ei ole itsellä resursseja sähköisiin yhteydenpitovälineisiin. Tiedusteltaessa onko muita tapoja kehitelty olla etäyhteydessä asiakkaaseen puheluiden ja sähköisten viestien lähettämisen rinnalle, kuten esimerkiksi videopuhelut, Kivistö kommentoi, että tällaista tarvetta on arvioitu ja kyseisille hankkeille ei ole todettu olevan tarvetta tällä hetkellä. Mahdollisesti jos tarvetta ilmenee, tullaan tällainen toimintamalli-mahdollisuus selvittämään. Toimintoja sähköistetään pääosin, mutta edelleen tarvittaessa yhteydenotot voidaan hoitaa postilla.⁸³

Männistö kommentoi myös, että vaikka velallisen asiaa hoitava ulosottoviranomainen olisi kauempana, voi asiakas edelleen mennä hoitamaan asiaansa lähimpään toimipaik-kaan. Tällä hetkellä ulosottolaitoksella on toimivat Skype-videopuheluyhteydet ja niitä voidaan tarjota tarvittaessa käytettäväksi.⁸⁴

⁸² Kivistö 2018.

⁸³ Kivistö 2018.

⁸⁴ Männistö 2018.

7 POHDINTA

Ulosottolaitoksen kehittyminen ja kehittäminen URA-hankkeen myötä on murroksessa, mikä herättää keskustelua. Kehityksen suunta on edelleen jokseenkin avoinna ja valio-kuntien sekä eduskunnan päätöksillä on suuri vaikutus ja muutos mahdollisuus olemassa oleviin ehdotuksiin. Asiantuntijalausunnoissa eduskunnalle on lausuttu kannanottoja muun muassa rakenneuudistuksen tarkoituksien osalta ja myös kritisoitu hankkeen puutteellisuutta tietyiltä osin, kuten esimerkiksi käsitteiden määrittelyjen tuomaa epäselvyyttä sekä siirtymäaikojen puutoksia.⁸⁵

Karsittaessa päällekkäisiä hallinnollisia toimia, tehtäviä ja velvoitteita, luodaan ulosotto-laitoksesta suoraviivaisempi toimija, jolla pyritään yhdenmukaistamaan sekä yhdistämään aiemmin itsenäisinä virastoina toimineiden ulosottopiirien toimintoja. Tällä saadaan aikaan sujuvampaa ja oikeudenmukaisempaa ulosottotoimintaa. Yhdenmukaistamisella on suuri rooli rakenneuudistuksessa, koska ulosottokaari ja ulosottolait ovat myös synnyttäneet eri virastoille omia toimintatapoja. Nämä ovat saattaneet poiketa muiden virastojen käytännöistä. Ohjeistuksien yhdenmukaistaminen asettaa asiakkaat yhdenvertaiseen asemaan ja tuo oikeusturvaa ulosottomenettelyyn.

Toimintojen yhdenmukaistaminen lähtee jo alkutekijöistä eli esimerkiksi ulosottohakemusten kirjaamisesta ja käsittelystä. Tällä hetkellä muun muassa kirjauksen toiminnoissa on ollut havaittavissa eroavaisuuksia niin kirjauksessa kuin niiden käsittelyssä. Uudistusta on jo ajettu osittain sisään esimerkiksi valtakunnallistamisen muodossa. Muun muassa hakemuksen voi kirjata missä tahansa ulosottopiirissä valtakunnalliseen järjestelmään, vaikka velasta vastuussa oleva piiri olisi jokin muu ulosottopiiri.

Toisinaan velvoitetta selvittää hankaliakin töitä kierretään, vaikka se olisi mahdollista tehdä myös toisessa toimipaikassa. Vastuu saatetaan siirtää velallisesta vastuussa olevalle piirille, vaikka hakemuksen kirjauksen järjestelmään sekä tarvittavat selvitykset olisi voitu tehdä muualla. Tällöin vastuupiiri kirjaa hakemuksen, vaikka kaikki edellytykset kirjaamiselle olisivat olleet jo ensimmäisellä piirillä. Ulosottohakemusten kirjaamisesta on annettu myös yhteiset valtakunnalliset ohjeet VVV:n toimesta, mutta edelleen kirjattavissa tiedoissa saattaa olla eri alueilla ja eri tekijöillä eroavaisuuksia. Siirtymäajan

⁸⁵ Linna 2018. Lausunto.

puitteissa nämä toiminnot tulisi olla yhtenäistetty. Ohjeiden merkitystä ja noudatettavuutta tulisi painottaa lisää, jotta yhtenäistäminen toteutuisi sujuvasti.

Toimipaikkojen supistamisella ja niiden yhdistämisellä yhteen isompaan keskittymään jatketaan toimintojen sekä johtamisen yhdenmukaistamista. Tällä toimipaikkarakenteen muuttamisella voidaan hyvinkin saavuttaa yhdenmukaistamisen, mutta myös yhteisöllisyyden tiivistämistä. Yhteisöllisyys sekä vuorovaikutusmahdollisuudet useiden eri kollegoiden kanssa samassa toimipaikassa lisäävät mahdollisesti työntekijöiden hyvinvointia, yhteistyön mahdollistamaa ongelmanratkaisutaitoa sekä joustavuutta työn tekemiseen. Yhteisöllisyyden ja suuremman toimipaikan etujen, kuten joustavamman työnteon hyötyjä tulisi korostaa henkilöstölle URA-hankkeen läpiviemiseksi.

Säästötavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavat luopuminen sivutoimipaikoista ja henkilöstön keskittäminen Tampereen keskusta-alueelle. Toimitilahanke on käynnistetty, jotta Pirkanmaan henkilöstö voitaisiin siirtää samaan toimipaikkaan työskentelemään, mutta kyseinen hanke on alkutekijöissä. Tällä hetkellä nykyisellään olevat tilat eivät riitä vastaamaan tulevaan henkilöstömäärän sijoitukseen, vaan tilat tarvitsevat remontointia.⁸⁶

Henkilöstön tuottavuuden katsotaan nousevan URA-hankkeen myötä, mutta on luotava myös uusia kannustimia, jotta tuottavuuden nousu voidaan saavuttaa. Virkamiesten työmatkojen pitenemisen myötä saattaa ulosottolaitokselle aiheutua mahdollinen uhka henkilöstön siirtymisestä muihin työpaikkoihin, jotka sijaitsevat lähempänä heidän asuinpaikkojaan. Säilyttääkseen osaamisen ulosottolaitoksen palveluksessa tulee etätyömahdollisuus varmasti olemaan yksi merkittävimpiä ja halutuimpia kannustimia työmatkojen pitenemisen vuoksi. Etätyömahdollisuutta tulisi alkaa käyttämään alusta alkaen aktiivisesti, jotta kasvavasta työmatkasta aiheutuvia rasitteita pystytään kompensoimaan. Tällä hetkellä etätyömahdollisuus on ollut harkinnanvaraista ja käytännössä vain erittäin pitkän työmatkan tai muiden painavien syiden perusteella.

Ulosoton rakenneuudistuksessa on uudelleenjärjestelty virkamiesten toimintoja, työnkuvia, palkkaluokkia sekä toimipaikkoja. Rakenneuudistuksessa on kaavailtu, että mahdollisesti kaikille tällä hetkellä ulosottomiehen tehtävissä toimiville ei voida tarjota ylitar-

⁸⁶ Toimitilahanke 2018.

kastajan paikkaa. Ulosottotarkastajan paikkoja on tarjottava tällä hetkellä kihlakunnanulosottomiehen virassa toimiville, mutta rakenneuudistuksessa kyseistä palkkaluokkaa on mahdollisesti pudotettu nykyisestä. Nykyinen ulosottomiesten palkkaluokka on kaavailtu säilyvän ylitarkastajan virassa. Palkkojen mahdolliseen alenemiseen ja sen myötä osaamisen poistumiseen ulosoton palveluksesta pyritään vastaamaan kahden vuoden palkkaturvalla. Palkkaturva tulee varmasti auttamaan henkilöstön säilyttämisessä organisaatiossa, mutta palkkaturvan ajanjakson jälkeinen aika on avoin.

Ajanjakson jälkeen tulisi työntekijän edetä virkarakenteessa eteenpäin, jotta palkkaturvan lakkaaminen ei aiheuttaisi vain viiveellä mahdollista siirtymistä muualle. Tosin saavutettu etu, joka viiveen myötä tulee, on voinut mahdollistaa merkittävän määrän uuden henkilöstön kouluttautumista. Tällä merkittävällä ryhmällä uutta henkilöstöä pystyttäisiin kompensoimaan palkkaturvan jälkeen poistuvien tekijöiden osaamisen menetystä. Kuitenkin on todettu, että URA-hanke on mitoitettu nykyiselle henkilöstömäärälle, joten suurta yhtäaikaista poistumaa ei saisi tapahtua URA:n voimaan tullessa eikä palkkaturvajakson jälkeen.

Työmenetelmien sähköistäminen enenevässä määrin lisää ulosottotoiminnan joustavuutta asiakkaille. Niin hakijat kuin velallisetkin pystyvät hoitamaan asioitaan joustavasti virastoaukioloaikojen ulkopuolella. Sähköistäminen ja etäviestimien käyttäminen tuottaa tehokkuutta työhön, mutta velallisten kontaktoinnissa henkilökohtaisella tapaamisella on mahdollisesti ollut myös velalliselle sosiaalinen merkitys. Nyt kun suuri määrä velallistapaamisia karsiutuu pois perustäytäntöönpanon myötä, voidaan pohtia, onko tapaamiskäynneistä ollut jotakin hyötyä, joka nyt sivuutetaan. Mahdollisesti sosiaalinen paine tai henkilökohtaisessa tapaamisessa saadut neuvot ulosottomieheltä ovat voineet vaikuttaa velallisen toimintatapoihin. Se, onko henkilökohtaisilla tapaamisilla aiemmin ollut merkittävää vaikutusta velallisen pyrkimykseen saada täytettyä velvoitteensa, ei ole URA-hankkeessa kuitenkaan keskeinen asia, koska ulosottolaitoksen pääasiallinen tehtävä on saada täytettävät velvoitteet suoritetuksi.

Rakenneuudistuksessa on katsottu, että ulosottolaitos pystyy toteuttamaan ulosottotoimintaa riittävällä tasolla sähköisten menetelmien avulla ja täyttämään näillä keinoin velallisten tiedoksisaanti- ja palvelutarpeet. Kauempana asuvien velallisten asema riippuu heidän osaamisestaan ymmärtää käsiteltäviä asioita ja mahdollisuuksistaan käyttää etä-

viestimiä. Joillakin velallisilla voi olla vaikeus ymmärtää käsiteltäviä asioita ja matkustaminen kauempana sijaitsevaan toimipaikkaan voi olla hankalaa. Tällöin henkilön omien tukiverkostojen merkitys kasvaa. Videopuhelut velallisten kanssa voisivat olla ratkaisu tällaisten henkilöiden asioiden hoitamiseen, mutta tässäkin tapauksessa asiakkaalla tulisi olla itsellään valmiudet videopuheluiden käyttämiseen. Videopuhelu voitaisiin kokea henkilökohtaisempana tapana viestiä kuin perinteinen puhelu, jolloin voitaisiin saavuttaa uudelleen myös sosiaalisen merkityksen hyötyjä.

Ammattimaista perintätoimintaa harjoittavat hakijat tullaan lakiuudistuksella ohjaamaan käyttämään vain sähköisiä järjestelmiä tehdessään ulosottohakemusta. Paperisten ja sähköpostitse saapuvien ulosottohakemusten toimittaminen pidetään avoimena vaihtoehtona vielä ainakin luonnollisille henkilöille. Ammattimaista perintätoimintaa harjoittavien hakijoiden siirtäminen kokonaan käyttämään sähköistä ulosottojärjestelmää tulee sujuvoittamaan ulosottohakemusten alkukäsittelyä ja nopeuttamaan sitä huomattavasti. Järjestelmän ilmoittaessa hakijalle hakemuksen puutokset jo ennen sen lähettämistä viranomaiselle säästää aikaa myöhemmässä vaiheessa.

Edelleen myös muut kuin luonnolliset henkilöt käyttävät paperisia hakemuksia paljon. Ulosottoviranomaiselle tulisi saapua tiedoiltaan kattava hakemus, jotta viranomaisen ei tarvitsisi lähettää täydennyspyyntöä hakijalle. Täydennyspyynnöt kuormittavat tällä hetkellä viranomaistoimintaa erityisesti paperisia hakemuksia käsitellessä. Vaikka paperinen ja sähköpostitse lähetetty hakemus voi olla vapaamuotoinen, silti siitä tulisi löytyä hakemuksen kirjausta varten tarvittavat tiedot sen saapuessa. Myös tietosuoja parantuu käytettäessä sähköistä järjestelmää paperisten hakemusten sijaan, mikä edistää ulosottoviranomaisen työn tietosuojan toteutumista.

Asian herkkyyden vuoksi sekä tämän hetkisten avoimien kysymyksien myötä on muutoksen vaikutuksia hankala arvioida tarkasti. Se mitä juuri Pirkanmaalle yleisten vaikutusten lisäksi tapahtuu jää kokonaiskuvan varaan. Toimintoja keskitetään, jolloin joidenkin virkamiesten työmatka pitenee. Osan tehtävänkuvat muuttuvat uudelleenjärjestelyjen virkarakenteiden johdosta. Tampereen keskuksen palvelut kasvavat hieman ja keskittyvät lähemmäksi suuria velallismassoja. Palvelualttius ulosottolaitoksella muuttuu joustavamaksi asiakkaan pystyessä hoitamaan asioitaan sähköisissä ulosoton asioimisjärjestelmissä myös virastoajan ulkopuolella. Tämä vaikuttaa myönteisesti ulosoton julkikuvaan.

LÄHTEET

Arpianen, E. Virkamiehen asema muutoksessa. 14.3.2018. Valtakunnanvoudinvirasto. Tulostettu 9.10.2018. Oikeushallinnon intranet. Vaatii käyttöoikeuden.

Haastemieslaki (27.6.1986/505).

HE 71/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_71+2018.aspx

Kivistö, J. Kehityspäällikkö. Valtakunnanvoudinvirasto. URA-hanketoimisto. Sähköpostihaastattelu 29.8.2018.

Koivisto, M. Opinnäytetyö 2018. Valikoituminen toimivan rajapinnan kautta oikeaan perintämenettelyyn Case: Perustäytäntöönpano.

Laki eurooppalaisesta tilivarojen turvaamismenettelystä (17/2017).

Laki haastemieslain muuttamisesta (690/2016).

Lepolahti, H. Puheenjohtaja. Suomen Kihlakunnanulosottomiesten Yhdistys ry. Toteutuuko URA? -keskustelu. 12.11.2018. Pirkanmaan Oikeustalo.

Linna, T. 2014. Ulosottokaaren pääkohdat. Alma Talent Oy. Luettu 15.8.2018. Vaatii käyttöoikeuden.

Linna, T. 2018. Lausunto. Lausunto HE 71/2018 vp ulosottokaaren muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. 26.9.2018.

<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2018-AK-207738.pdf>

Männistö, M. Kehityspäällikkö. Valtakunnanvoudinvirasto. URA-hanketoimisto. Sähköpostihaastattelu 21.9.2018.

Oikeusministeriön asetus ulosottovirastojen toimipaikoista 14.12.2012/821.

Perustuslaki (11.6.1999/731).

Pirkanmaan ulosottoviraston puhelinluettelo syyskuu 2018. Tulostettu 25.10.2018.

Saamen kielilaki (15.12.2003/1086).

Takuusäätio 2018. Luettu 29.8.2018.

<https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/maksuhairiomerkinta/merkinnat-ja-niiden-voimassaoloaika/karajaoikeuden-ja>

Tilastokeskus 2018. Luettu 29.9.2018

<https://www.stat.fi/meta/kas/henkilotyovuosi.html>

Toimitilahanke 2018. Pirkanmaan käräjäoikeuden ja Tampereen toimitila-asiat, tarveselvitys. Senaatti. Pirkanmaan ulosottoviraston intranet. Julkaistu 27.7.2018. Luettu 1.11.2018. Vaatii käyttöoikeuden.

Ulosotto 2016. Luettu 1.7.2018.

<https://oikeus.fi/ulosotto/fi/index/ulosotto.html>

Ulosotto 2016, Velallisena ulosotossa. Luettu 29.8.2018.

<https://oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenaulosotossa/varattomuus.html>

Ulosotto 2016. Velkojana ulosotossa. 29.8.2018.

<https://oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velkojanaulosotossa.html>

Ulosotto 2018. Pirkanmaan ulosottovirasto. Luettu 1.7.2018.

<https://oikeus.fi/ulosotto/pirkanmaanulosottovirasto/fi/index.html>

Ulosotto 2018. Täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika. Luettu 1.7.2018.

<https://oikeus.fi/ulosotto/fi/index/ulosotto/taytantonpanokelpoisuudenmaaraajakajasaa-tavanlopullinenvanhentuminen.html>

Ulosottokaari (15.6.2007/705).

Valtakunnanvoudinvirasto 2018. Luettu 27.11.2018.

<https://valtakunnanvoudinvirasto.fi/fi/index/valtakunnanvoudinvirasto/organisaatio.html>

Valtakunnanvoudinviraston esitys ulosoton toimipaikoiksi. Luettu 1.8.2018.

<http://web28.aanekoski.fi/uusidyna/kokous/20181528-8-1.PDF>

Valtakunnanvoudinvirasto. Organisaatiokaaviot. Oikeushallinnon intranet. Luettu 15.8.2018. Vaatii käyttöoikeuden.

Valtakunnanvoudinvirasto. Ulosottolaitoksen toimintakertomus vuodelta 2015.

https://valtakunnanvoudinvirasto.fi/material/attachments/vvv2/vvвлиitteet/2dMZFNMkb/Ulosottolaitoksen_toimintakertomus_vuodelta_2015.pdf

Valtakunnanvoudinvirasto. Ulosotto Suomessa 2017. Julkaisu 2018:1. Julkaistu 5.3.2017. Luettu 1.9.2018.

https://valtakunnanvoudinvirasto.fi/material/attachments/vvv2/vvвлиitteet/IrJgBnOAx/Ulosotto_Suomessa_2017.pdf

Valtakunnanvoudinvirasto. URA-hankesuunnitelma. Luettu 29.9.2018. Oikeushallinnon intranet. Vaatii käyttöoikeuden.

Valtakunnanvoudinvirasto, Yhteiset palvelut. Tulostettu 1.11.2018. Oikeushallinnon intranet. Vaatii käyttöoikeuden.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

Haastateltavan nimi, titteli tällä hetkellä sekä lyhyt yleisluontoinen esittely työurasta.

Haastattelukysymykset

Pirkanmaan ulosottoviraston sivutoimipaikkoja on esitetty sulautettavaksi kokonaan Tampereen keskustassa sijaitsevaan toimipaikkaan. Milloin mahdollisesti sivutoimipaikat sulautetaan Tampereelle ja kuinka se vaikuttaa henkilöstön työskentely-ympäristöön?

Rakennemuutoksen suunnitelmassa on puhelunvälityksen ja puhelinpalvelukeskuksen keskittäminen tiettyyn toimipaikkaan, jossa jo alustavasti pystytään neuvomaan asiakasta asiassaan sekä yhdistämään mahdollisesti tarvittavalle henkilölle suoraan. Miten tämä vaikuttaa Pirkanmaan ulosottoviraston toimintaan, henkilöstöön ja palveluun?

Täytäntöönpanolajit jaetaan kolmeen osa-alueeseen perustäytäntöönpano, laajatäytäntöönpano sekä erikoisperintään.

Millä kriteereillä asiakas kuuluu perustäytäntöönpanon sijaan laajaan?

Mitä haasteita tässä rajanvedossa perustäytäntöön ja laajan välillä on?

Ulosottomiesten työnkuvan muutokset; uusia olisivat tarkastajan ja ylitarkastajan tehtävänkuvat. Ulosottomiesten toimitusmatkojen kuten häätöjen pituudet saattavat kasvaa ja ne tehdään pareittain.

Miten Pirkanmaalla on arvioitu, että kauempana asuvien ulosoton asiakkaiksi päätyminen vaikuttaa toimituksiin sekä perintään?

Mahdollinen karkea arvio näiden kauempana olevien asiakkaiden osuudesta Pirkanmaalla vaikutuksesta perintätulokseen, muodostavatko oleellista osaa perittävistä?

Kuinka tämä vaikuttaa työskentelyn tuottavuuteen, kun ulosottomiesten matkustamisessa takaisin toimipaikalle kestää pitempään kuin ennen?

Pystytäänkö tämän hetken resursseilla toimimaan uudistuksen tullessa vai tuleeeko isompi rekrytointitarve mahdollisesti?

Perustäytäntöönpano on määritelty pääosin helpoksi ja sellaiseksi perinnäksi, jossa asiakkaat pyritään hoitamaan etäpalveluilla eikä ole tarpeen tavata asiakasta. Tällä hetkellä etäviestimiseen käytetään pääosin sähköpostia ja puheluita. Joillakin asiakkailta saattaa olla vaikeus ymmärtää ulosotossa käsiteltäviä asioita, toteutuvatko asiakkaiden tarpeet heidän ulosottotilanteen tiedoksi saannista sähköpostiviesteillä sekä puheluilla?

Mitä muita tapoja / onko muita tapoja kehitelty olla etäyhteydessä asiakkaaseen esim videopuhelut? Joillakin kunnilla on hankkeina yhteisetäpalvelupisteiden suunnittelu, jossa voitaisiin palvella videolaitteiden avulla asiakkaita joilla ei ole itsellä valmiuksia näihin laitteisiin. Onko tarvetta tällaisten palveluiden kehittämiseen yhteistyössä kuntien kanssa?

Raporteissa ura-hankkeen etenemisestä todetaan perintätuloksen mahdollisesti hetkeksi laskevan hieman uusien toimintamallien käyttöönoton aikana. Kuinka kauan kestää, että perintätulos muuttuu uudella systeemillä yhtä hyväksi kuin ennenkin ja kuinka paljon kasvua perintätulokseen on odotettavissa?

Arvionne siitä kuinka pitkän ajan päästä saadaan vertailukelpoista tietoa rakenneuudistuksen vaikutuksista? Milloin voidaan nähdä, onko rakenneuudistus toteuttanut sille asetetut tuloskriteerit sekä säästötavoitteet?

Lakiuudistuksien vaikutukset Pirkanmaalla?

Henkilöstörakenteessa tapahtuvat muutokset Pirkanmaalla?

Merkittävät muutokset Pirkanmaalla?

Muuta mahdollista huomioitavaa.